

Duhovno vođenje čovjeka i čovječanstva

SD 15 (1911.)

Rudolf Steiner

SADRŽAJ

Predgovor	3
Prvo predavanje [6. lipnja 1911] Kopenhagen	4
Drugo predavanje [7. lipnja 1911] Kopenhagen	15
Treće predavanje [8. lipnja 1911] Kopenhagen	28

PREDGOVOR

Na sljedećim stranicama reproduciran je sadržaj predavanja koja sam održao u lipnju ove godine u Kopenhagenu nakon opće skupštine Skandinavskog teozofskog društva. Dakle, ono što je rečeno, rečeno je pred slušateljima koji su upoznati sa znanošću duha ili teozofijom. Stoga se pretpostavlja slično poznavanje. Potpuno su izgrađena na temeljima danim u mojim knjigama *Teozofija* i *Tajna znanost*. Ako bi se domogao ovog rada netko tko nije upoznat s njima, morao bi ovo smatrati čudnim izljevom puke fantazije. Navedene knjige ukazuju na znanstvenu osnovu za sve što je ovdje rečeno.

Stenografski zapis predavanja sam potpuno preradio; ipak, namjera pri objavljivanju bila je zadržati karakter usmenog govora. To treba posebno spomenuti, jer moje je mišljenje da se uobličavanje namijenjeno čitanju mora sasvim razlikovati od onoga koje se koristi za usmeni govor. Ovo načelo izrazio sam i u svim svojim ranijim spisima, ukoliko su bili namijenjeni tiskanju. Ali dajem ova pojašnjenja, pažljivo prateći usmenu riječ, i to zato jer imam razloge da ovaj spis objavim u ovom trenutku, a njegova obrada po gore navedenom principu trajala bi jako dugo.

München, 20. kolovoza 1911.

Rudolf Steiner

Prvo predavanje

Kopenhagen, 6. lipnja 1911

Ljudsko biće koje promišlja o sebi ubrzo dolazi do spoznaje da, osim jastva koje obuhvaća svojim mislima, osjećajima i potpuno svjesnim osjećajima volje, u sebi nosi i drugo, jače jastvo. Postaje svjesno kako se podređuje ovom višem jastvu kao višoj sili. U početku će, međutim, ljudsko biće ovo drugo jastvo osjećati kao niže biće, u usporedbi s onim što obuhvaća svojom jasnom, potpuno svjesnom dušom koja teži dobru i istini. I nastojat će nadvladati ovo niže biće.

Međutim, intimnija introspekcija može otkriti nešto drugo o ovom jastvu. Ako se netko često u životu osvrće na ono što je doživio ili učinio, doći će do neobičnog otkrića o sebi. I što budete stariji, to iskustvo ćete smatrati sve značajnijim. Ako se zapitate: što ste radili ili o čemu ste razgovarali u ovom ili onom razdoblju svoga života, pokazalo se da ste učinili mnoge stvari koje zapravo ne razumijete svo do kasnije dobi. Prije sedam ili osam godina, ili možda prije dvadeset godina, radili ste stvari o kojima vrlo dobro znate: tek sada, nakon dugo vremena, zapravo imate dovoljno razumijevanja da shvatite stvari koje ste tada činili ili govorili. – Mnogi ljudi ne dolaze do takvih otkrića jer im to nije cilj. Ali izvanredno je plodonosno kada čovjek tako razmišlja o svojoj duši. Jer iz takvog trenutka u kojem ljudsko biće postaje svjesno: zapravo si činio stvari u ranijim godinama koje tek sada počinješ shvaćati; u to vrijeme tvoje razumijevanje još nije bilo dovoljno zrelo da shvati stvari koje ste činili ili barem govorili - iz takvog trenutka, u kojem se dolazi do otkrića ove vrste, proizlazi nešto poput sljedećeg osjećaja duše: čovjek se osjeća sigurnim kroz moć koja dolazi iz njegovih vlastitih dubina; počinjete stjecati sve više povjerenja u činjenicu da zapravo niste sami na svijetu u najvišem smislu te riječi, i da je sve što razumijete, što možete svjesno znati, u biti samo jedan mali dio onoga što ostvarite u svijetu.

Ako se ovo opaža često, nešto što je teoretski vrlo lako razumjeti, može se uzdići do punog praktičnog iskustva. Teoretski, lako je vidjeti da čovjek ne bi mogao daleko dogurati u životu kad bi sve morao činiti s potpuno svjesnim umom, s inteligencijom koja provjerava sve okolnosti. Da bi se to teoretski razumjelo, potrebno je samo uzeti u obzir sljedeće. U kojoj fazi života čovjek zapravo čini najvažnija djela za egzistenciju? Kada djeluje najpametnije za sebe? On to čini otprilike od vremena kada je rođen, do trenutka u vremenu kojeg se može sjetiti kada se u kasnijem životu osvrne na protekle godine svoje zemaljske egzistencije. Ako se sjetite onoga što ste radili prije, tri, četiri, pet godina, i onda dalje natrag, doći ćete do određene točke u djetinjstvu; sjećanje ne ide dalje. Što leži dalje, mogu reći roditelji ili drugi; ali nečije sjećanje seže samo tako daleko. Ovo je također vrijeme kada je

čovjek naučio sebe osjećati kao 'Ja'. Kod ljudi, čije pamćenje ne nadilazi ovu normu života, takva točka uvijek mora biti tu. Prije ove točke u vremenu, međutim, ljudska je duša učinila najmudrije stvari za samog čovjeka, i čovjek nikada kasnije, kada dođe k svijesti, ne može postići tako velike i moćne stvari kakve je učinio u prvim godinama svog djetinjstva iz nesvjesnih oblasti duše. Jer znamo da rođenjem ljudsko biće nosi u fizički svijet ono što je donijelo kao plodove ranijih zemaljskih života. Naprimjer, kada se čovjek rodi, njegov fizički mozak je još uvijek nesavršen alat. Ljudska duša prvo mora izraditi finije strukture u tom alatu, koje ga čine posrednikom svega za što je duša sposobna. Zapravo, ljudska duša, prije nego što postane potpuno svjesna, djeluje na mozak na takav način da on može postati takvo oruđe koje je potrebno za proživljavanje svih sposobnosti, kvaliteta i tako dalje, koje duša posjeduje kao rezultat svojih ranijih zemaljskih života. Ovaj rad na vlastitom tijelu, vođen je sa mudrijih stajališta od bilo čega što čovjek kasnije pri punoj svijesti, može učiniti za sebe. I još više: tijekom tog vremena, ne samo da čovjek mora plastično razraditi svoj mozak, već mora naučiti tri najvažnije stvari za svoje zemaljsko postojanje.

Prvo uči orijentirati vlastitu tjelesnost u prostoru. Današnji čovjek uopće ne obraća pažnju na ono što to znači. Time se dotiče jedna od najbitnijih razlika između ljudi i životinja. Životinja je od samog početka odlučna da na određeni način razvije svoj ravnotežni položaj u prostoru; jedna životinja je predodređena da bude životinja koja se penje, druga da bude životinja koja pliva, i tako dalje. Životinja je od samog početka organizirana tako da se pravilno postavlja u prostoru; a to je slučaj sve do sisavaca najbližijih čovjeku. Kad bi zoolozi razmišljali o ovoj činjenici, manje bi naglašavali da, naprimjer, čovjek i životinja imaju toliko i toliko sličnih kostiju i mišića, i tako dalje; jer je to mnogo manje važno od činjenice da čovjek ne dobiva puni potencijal za uvjete ravnoteže od samog početka. On to prvo mora oblikovati iz svog ukupnog bića. Značajno je da čovjek mora raditi na sebi kako bi se transformirao iz nesposobnog za hodanje, do onoga koji može hodati uspravno. Čovjek je taj koji sebi daje svoj vertikalni položaj, svoj položaj ravnoteže u prostoru. On sebe postavlja u odnos s gravitacijom. Razmatranje koje ne želi ulaziti u dubinu stvari će, naravno, lako zaniijekati to, s naizgled dobrim razlozima. Može se reći da je čovjek jednako organiziran za svoj uspravni hod kao što je, naprimjer, životinja penjačica za penjanje. Međutim, pažljiviji pogled, može pokazati da je osebnost organizacije ono što uzrokuje njihov smještaj u prostoru. U slučaju čovjeka, međutim, duša je ta koja se dovodi u odnos s prostorom i ovladava organizacijom.

Druga stvar koju čovjek sam uči, i to zapravo od bića, koje je isto od utjelovljenja do utjelovljenja, je jezik. Kroz njega je on u odnosu sa svojim bližnjima što ga čini vozilom onog duhovnog života koji prožima fizički svijet prvenstveno kroz čovjeka. Često se, s dobrim razlogom, naglašavalo da čovjek koji je prebačen na pusti otok i nije bio s drugim ljudima prije nego

što je progovorio, neće naučiti jezik. Ono što primamo u nasljeđe, ono što je usađeno za kasnije godine, tako da podliježe načelima nasljeđa, ne ovisi o tome da čovjek bude sa svojim bližnjima. Naprimjer, on je od samog početka nasljeđem predisponiran da promijeni zube u dobi od sedam godina. Kada bi bio na tom usamljenom otoku, samo da ima priliku odrasti, promijenio bi zube. Ali on uči govoriti tek kad je potaknuta njegova duša kao takva, kao ono što se prenosi iz života u život. Čovjek mora formirati klicu za razvoj svog grla u vrijeme kada još nije 'Ja' svjestan. Prije vremena kojeg se može sjećati, mora posaditi klicu za formiranje svog grla, tako da grlo može postati organ govora.

I onda postoji treća stvar, manje poznata, koju čovjek uči kroz sebe, kroz ono što u sebi nosi iz inkarnacije u inkarnaciju. To je život unutar samog misaonog svijeta. Razlog zašto se mozak tretira je taj što je mozak oruđe mišljenja. Taj je organ na početku života još uvijek plastičan jer ga čovjek najprije mora sam oblikovati na način da bude instrument mišljenja u smislu entiteta koji prelazi iz života u život. Kakav je mozak odmah nakon rođenja, takav je morao postati silama naslijeđenim od roditelja, predaka i tako dalje. Ali čovjek u svom mišljenju mora izraziti ono što je on kao individualno biće, sukladno sa svojim ranijim zemaljskim životima. Stoga mora preobraziti osobitosti svog mozga koje je naslijedio kada je nakon rođenja postao fizički neovisan o roditeljima, precima i tako dalje.

Može se vidjeti da čovjek postiže značajne stvari već u prvim godinama svog života. Radi na sebi u duhu vrhunske mudrosti. Zapravo, ako bi bila važna njegova razboritost, on ne bi mogao postići ono što mora postići u prvim godinama života. Zašto sve to postiže iz dubine duše koja leži izvan svijesti? To se događa zato jer je u prvim godinama života njegova duša, cijelo njegovo biće, mnogo više povezana s duhovnim svjetovima viših hijerarhija nego što je to slučaj kasnije. Za vidovnjaka koji je prošao kroz duhovni razvoj kako bi mogao pratiti stvarne duhovne procese, nešto iznimno značajno postaje očito u trenutku kada čovjek stekne svoju 'Ja' svijest, na takav način da se kasnije može prisjetiti ove točke u vremenu. Dok ono što nazivamo 'dječja aura' lebdi oko djeteta u prvim godinama života kao divna, ljudsko-nadljudska moć – toliko lebdi okolo da se ta dječja aura, stvarni viši dio ljudskog bića, posvuda produžuje u duhovni svijet – u onom trenutku u vremenu do kojeg se ljudsko biće može sjetiti, ova aura prodire više u unutarne biće čovjeka. Unatrag do ove točke u vremenu, čovjek se može osjećati koherentnim 'Ja', jer ono što je prije bilo povezano s višim svjetovima, tada se uvuklo u njegovu 'Ja'. Od tada nadalje, svijest posvuda sebe stavlja u vezu s vanjskim svijetom. To se ne događa u djetinjstvu. Stvari su bile tu za čovjeka i kao da su lebdjele oko njega poput svijeta snova. Čovjek radi na sebi iz mudrosti koja nije u njemu. Ta je mudrost moćnija, sveobuhvatnija, od svih kasnijih svjesnih mudrosti. Ova viša mudrost postaje ljudskoj duši zatamnjena, koja zauzvrat prima svijest. Iz duhovnog

svijeta djeluje duboko u tijelo, tako da čovjek može oblikovati svoj mozak iz duha. Nije pogrešno reći da i najmudriji mogu učiti od djeteta. Jer ono što djeluje na dijete je mudrost, koja kasnije ne ulazi u svijest, a preko koje čovjek ima nešto poput 'telefonske veze' s duhovnim bićima u čijem se svijetu nalazi između smrti i novog rođenja. Iz tog svijeta još struji nešto u djetetovu auru, i kao individualno biće, čovjek je tu izravno podvrgnut vodstvu cijelog duhovnog svijeta kojem pripada. Duhovne sile iz ovog svijeta još teku u dijete. One prestaju pritjecati u vremenskoj točki do koje ide normalno sjećanje. Upravo te sile omogućuju čovjeku da se dovede u određeni odnos s gravitacijom. One su također ono što oblikuje njegovo grlo, ono što oblikuje njegov mozak, tako da on postaje živo oruđe za izražavanje misli, osjećaja i volje.

Ono što je u najvećoj mjeri prisutno u djetinjstvu, da ljudsko biće radi iz jastva koje je još uvijek izravno povezano s višim svjetovima, ostaje u određenoj mjeri u kasnijem životu, unatoč činjenici da se okolnosti mijenjaju u smislu naznačene promjene. Ako, u kasnijoj fazi života, netko osjeća da je učinio ili rekao ovo ili ono prije mnogo godina, što tek sada razumije, to je zato jer je ranije bio pod vodstvom više mudrosti. I tek nakon godina dolazi se do uvida zašto se tako ponašao. Iz svega se osjeti kako čovjek odmah nakon rođenja još nije potpuno pobjegao iz svijeta u kojem je bio prije ulaska u fizičku egzistenciju i od njega se zapravo nikada ne može pobjeći. Ono što netko ima kao svoj udio više duhovnosti, ulazi u fizički život i slijedi ga. Često se događa da čovjek osjeća: ono što leži u njemu nije samo više 'Ja' koje treba razvijati, već je nešto više već tu, i to uzrokuje da često prerastate sami sebe.

Sve što čovjek može proizvesti u smislu ideala, u umjetničkom stvaralaštvu, ali i sve što može proizvesti u smislu prirodnih ljekovitih moći u vlastitom tijelu, kroz koje se kontinuirano nadoknađuje šteta u životu, sve to ne dolazi od običnog razumijevanja, već iz dubljih sila koje djeluju na našu orijentaciju u prostoru, na formiranje grla, i na mozak u ranim godinama. Jer iste sile su i kasnije još uvijek u čovjeku. Ako se kod životnih ozljeda često kaže da nam vanjske sile ne mogu pomoći, da je naš organizam taj koji mora razviti ljekovite moći koje sadrži, onda se misli i na mudru aktivnost u čovjeku. I najbolje moći dolaze iz istog izvora, kroz koji se stječe spoznaja o duhovnom svijetu, odnosno istinska vidovitost.

Sada je vrlo očito pitanje: zašto opisane više sile imaju učinak na ljude samo u prvim godinama njihova djetinjstva?

Polovicu odgovora je lako dati; jer leži u sljedećem. Kada bi te iste sile nastavile djelovati na isti način, čovjek bi uvijek ostao dijete, ne bi došao do pune samosvijesti. Ono što je prije djelovalo izvana, mora se prenijeti u vlastito biće. Ali postoji značajniji razlog, koji može razjasniti više od onoga što je upravo rečeno o tajnama ljudskog života; a to je sljedeće. Kroz znanost

duha, može se iskusiti da se ljudsko tijelo, kakvo je na sadašnjem stupnju zemaljskog razvoja, mora smatrati nečim što je nastalo, što se razvilo u svoj sadašnji oblik iz drugih stanja. Oni koji su upoznati sa znanošću duha znaju da se ova evolucija odvijala na takav način da su različite sile imale učinak na ljudsko biće kao cjelinu, neke sile na fizičko tijelo, druge na etersko tijelo, a treće na astralno tijelo. Ljudsko biće je u svoj sadašnji oblik došlo tako da su na njemu radile one sile koje nazivamo luciferskim i ahrimanskim. Kroz ove sile, ljudsko tijelo je na određeni način postalo gore nego što bi moralo biti da su bile učinkovite samo one sile koje dolaze od vodstva koje želi dalje razvijati ljudska bića na izravan način. Uzrok patnje, bolesti, pa čak i smrti, nalazi se u činjenici da, osim bića koja pravocrtno razvijaju ljudsko biće, postoje i luciferska i ahrimanska bića koja neprestano kočuju pravocrtni razvoj. Postoji nešto u onome što čovjek donosi u egzistenciju rođenjem što je bolje od onoga što čovjek od toga može napraviti u kasnijem životu.

U ranim godinama djetinjstva, luciferske i ahrimanske sile imaju malo utjecaja na ljudsko biće; u suštini, one su djelotvorne u svemu što čovjek svojim svjesnim životom napravi od sebe. Kada bi onaj dio svog bića koji je bolji od drugog dijela, imao u punoj snazi dulje nego u prvim danima djetinjstva, ne bi se mogao nositi s učinkom toga, jer suprotstavljene luciferske i ahrimanske sile slabe cijelo njegovo biće. Čovjekova organizacija u fizičkom svijetu je takva da može podnijeti izravne sile duhovnog svijeta koje djeluju u njemu u prvim godinama njegova djetinjstva samo dok je mekan i savitljiv poput djeteta. Slomio bi se kad bi sile koje su u osnovi prostorne orijentacije, formiranja grla i mozga, bile izravno aktivne kasnije u životu. Te su sile tako moćne da bi naš organizam, kad bi kasnije još djelovale, morao klonuti pod svetošću tih sila. Čovjek se tim silama mora obratiti samo za onu aktivnost koja ga dovodi u svjesnu vezu s nadosjetilnim svijetom.

Iz ovoga, međutim, proizlazi misao koja je, ako se ispravno shvati, od velike važnosti. U Novom zavjetu to je izraženo riječima: 'Ako ne budete kao djeca, ne možete ući u kraljevstvo nebesko!' Jer što se čini najvećim idealom za čovjeka, ako se ono što je gore rečeno prihvati kao istina? Sigurno ovo: sve više se približavati onome što se može nazvati svjesnim odnosom prema silama koje djeluju na ljude u prvim godinama djetinjstva nesvjesnog života. – Ali mora se uzeti u obzir da bi se čovjek morao srušiti pod snagom tih sila ako bi one imale neposredan učinak na njegov svjesni život. Stoga je potrebna pažljiva priprema za stjecanje onih sposobnosti koje dovode do percepcije nadosjetilnih svjetova. Cilj ove pripreme je osposobiti ljude da izdrže ono što jednostavno ne mogu izdržati u običnom životu.

*

Prolazak kroz uzastopne inkarnacije ima svoj značaj za cjelokupni razvoj ljudskog bića. Prošlo je kroz uzastopne živote u prošlosti; napreduje, a

paralelno s tim napreduje i Zemlja u svom razvoju. Doći će vrijeme kada će Zemlja doći do kraja svog puta; tada planet Zemlja mora otpasti od sveukupnih ljudskih duša, kao što tijelo otpada od duha sa smrću, kada ljudska duša, da bi nastavila živjeti, ulazi u kraljevstvo duha, što je primjereno jer je između smrti i novog rođenja. Imajući ovo na umu, mora se činiti kao najveći ideal da je čovjek u smrti Zemlje došao tako daleko da je također prisvojio sve plodove koje može dobiti od života na Zemlji.

Sada, one sile zbog kojih čovjek nije dorastao onima drugima, koje utječu na njega u njegovom djetinjstvu, dolaze iz zemaljskog organizma. Nakon što je to otpalo od ljudskog bića, ljudsko biće, ako želi postići svoj cilj, moralo je doći toliko daleko da se zapravo cijelim svojim bićem može posvetiti silama koje trenutno djeluju samo u djetinjstvu. Smisao razvoja kroz uzastopne zemaljske živote je stoga, postupno učiniti cijelo ljudsko biće, dakle i svjesni dio, izrazom sila koje djeluju u njemu – nesvjesno – u prvim godinama života pod utjecajem duhovnog svijeta. Misao koja kod takvih razmišljanja obuzima dušu mora ispuniti čovjeka poniznošću, ali i istinskom sviješću o ljudskom dostojanstvu. To je misao: čovjek nije sam; u njemu živi nešto što mu uvijek može pružiti dokaz: čovjek se može uzdići iznad sebe, do nečega što ga nadilazi i što će rasti iz života u život. Ova misao može poprimati sve određeniji oblik; ona zatim daje nešto neizmjereno umirujuće i podižuće; ali također ulijeva u dušu poniznost i skromnost. – U tom smislu, što čovjek ima u sebi? Zaista više, božansko ljudsko biće, kojim se može osjetiti prožetim, govoreći sebi: ono je moj vodič u meni.

S takve točke gledišta, lako ulazi u dušu misao da u svemu što se može učiniti, treba tražiti sklad s onim dijelom ljudskog bića koji je mudriji od svjesne inteligencije. A neposredno svjesno jastvo ukazuje na više jastvo u odnosu na sve što je lažni ponos i sve što je oholost u ljudskom biću, što treba izbrisati i boriti se protiv toga. Ovaj osjećaj se razvija u drugi, koji otvara ispravno razumijevanje načina na koji je čovjek trenutno nesavršen; i ovaj osjećaj pokazuje kako on može postati savršen, kada se sveobuhvatnoj duhovnosti koja vlada u njemu dopusti da ima isti odnos prema njegovoj svijesti kakav je imala prema nesvjesnom životu duše u prvim godinama djetinjstva.

Ako je sjećanje u životu često takvo da se ne vraća u četvrtu godinu djetinjstva, ipak se može reći da utjecaj više duhovne oblasti u navedenom smislu prolazi kroz prve tri godine života. Na kraju ovog vremenskog razdoblja ljudi su sposobni povezati dojmove vanjskog svijeta s njihovom 'Ja' slikom. Istina je da ova koherentna 'Ja'-predodžba može računati unatrag samo onoliko koliko seže sjećanje. Ali mora se reći da se sjećanje u biti proteže do početka četvrte godine, samo što je na početku 'Ja' svijesti toliko slabo da ostaje neprimjetno. Može se dakle reći da one više sile koje određuju ljude u djetinjstvu, mogu djelovati tri godine. Ljudsko biće je

tijekom sadašnjeg srednjeg perioda Zemlje organizirano na takav način da te sile može apsorbirati samo tri godine.

Recimo da pred nama stoji osoba i neke kozmičke sile uzrokuju da se obično 'Ja' ukloni iz te osobe – tada bi trebali pretpostaviti da je moguće ukloniti ovo 'Ja' koje je prošlo inkarnacije, iz fizičkog tijela, eterskog tijela i astralnog tijela, i tada bi se u ta tri tijela moglo dovesti 'Ja' koje radi u suradnji s duhovnim svjetovima – što bi se dogodilo takvoj osobi? Nakon tri godine tijelo bi mu se slomilo! Nešto bi se moralo dogoditi kroz svjetsku karmu da duhovno biće, koje je povezano s višim svjetovima, ne bi u ovom tijelu moglo živjeti duže od tri godine. [Vitalnost ljudskog organizma očuvana je tijekom prijelaza iz djetinjstva u kasniju životnu dob, jer je organizam u tom razdoblju sposoban za promjene. Kasnije u životu ne može promijeniti, stoga ne može ni nastaviti s tim jastvom.] Tek na kraju svih zemaljskih života ljudsko biće će moći imati ono što mu omogućuje da živi s tim duhovnim bićem više od tri godine. Ali tada će i ljudsko biće sebi reći: ne ja, nego ovaj viši dio mene koji je uvijek bio tu, sada radi u meni. – Do tada ono ne može to reći, već najviše ovo: on osjeća to više, ali još nije došao do točke sa svojim stvarnim, pravim ljudskim 'Ja', da ga dovede do punog života u sebi.

Kad bi u nekom trenutku usred Zemlje na svijet došao ljudski organizam, koji bi u kasnijoj godini bio oslobođen od svog 'Ja' određenim kozmičkim silama, a zauzvrat bi apsorbirao taj 'Ja' koji inače radi samo u prve tri godine djetinjstva, i to vezan za duhovne svjetove u kojima se čovjek nalazi između smrti i novog rođenja: koliko dugo bi takav čovjek mogao živjeti u ljudskom tijelu? - Oko tri godine; jer tada bi se kroz svjetsku karmu moralo dogoditi nešto što bi uništilo dotičnu ljudsku organizaciju.

Ali ono što se ovdje pretpostavlja bilo je u povijesti. Ljudski organizam, koji je stajao na krštenju Ivanu na Jordanu, kada je 'Ja' Isusa iz Nazareta otišlo iz triju tijela, nosio je nakon krštenja u punom svjesnom razvoju ono više ljudsko 'Ja' koje inače, nesvjesno, radi u djetetu sa svjetovima mudrosti. Ali to je učinilo nužnim da ovo 'Ja', koje je povezano s višim duhovnim svijetom, može živjeti u odgovarajućem ljudskom organizmu samo tri godine. Tada su se te činjenice morale na taj način pokazati, da je nakon tri godine ovozemaljski život bića došao kraju.

Vanjske događaje koji su se dogodili u životu Krista Isusa treba shvatiti na način da su uvjetovani unutaršnjim uzrocima koji su objašnjeni. Predstavljani su vanjskim izrazom tih uzroka.

Time postoji dublja veza između onoga što je, vodič u čovjeku, što kao u sutonu svijetli, svijetli u našem djetinjstvu, što ispod površine naše svijesti uvijek djeluje onako kako je najbolje, i između onoga što je jednom ušlo u ljudsku evoluciju, tako da tri godine može biti u ljudskoj ljusci.

Ono što je manifestirano u tom 'višem Ja', koje je povezano s duhovnim hijerarhijama i koje je u određeno vrijeme ušlo u Isusa iz Nazareta, tako da je njegov ulazak simbolički prikazan silaskom duha u obliku golubice s riječima: 'Ovo je moj ljubljani Sin, danas sam ga rodila!' (jer prvotno su to riječi značile). Kad čovjek pogleda ovu sliku pred sobom ima najviši, pred sobom ima najviši ljudski ideal. Jer to ne znači ništa drugo nego da priča o Isusu iz Nazareta govori: Krist se prepoznaje u svakom čovjeku! Pa čak i da nema evanđelja i predaje koja kaže: Krist je jednom živio, kroz poznavanje ljudske prirode bi se spoznalo da Krist živi u čovjeku.

Prepoznati sile koje djeluju u čovjeku u djetinjstvu znači prepoznati Krista u čovjeku. Sada se postavlja pitanje: vodi li ta spoznaja i priznanju činjenice da je taj Krist stvarno jednom živio na Zemlji u ljudskom tijelu? Bez pozivanja na bilo kakve dokumente, na ovo se pitanje može odgovoriti potvrdno. Jer prava vidovnjačka samospoznaja vodi do spoznaje da se u ljudskoj duši mogu pronaći snage koje proizlaze iz ovog Krista. U prve tri godine djetinjstva te sile djeluju, a da samo ljudsko biće ne poduzima ništa po tom pitanju. One mogu kasnije u životu imati učinka kada čovjek kroz meditaciju traži Krista u sebi. Onako kako čovjek sada nalazi Krista u sebi, nije to uvijek mogao učiniti. Bilo je vrijeme kada nikakva meditacija nije čovjeka mogla dovesti do Krista. Da je tome tako, opet uči vidovnjačka spoznaja. Između onog vremena kada čovjek nije mogao pronaći Krista u sebi i sadašnjosti kada Ga može naći, nalazi se Kristov život na Zemlji. I sam taj život na Zemlji, razlog je zašto čovjek može pronaći Krista u sebi na naznačeni način. Tako se Kristov zemaljski život dokazuje za vidovnjačko znanje bez ikakvih povijesnih dokumenata.

To je gotovo kao da je Krist rekao: Za vas ljude želim biti takav ideal, koji će vam, podignut na duhovnu razinu, pokazati ono što je ispunjeno u tjelesnom. U prvim godinama života čovjek uči fizički hodati iz duha; to jest, čovjeku je iz duha pokazan njegov put za život na Zemlji. On uči govoriti, to znači oblikovati istinu iz duha - ili drugim riječima: čovjek razvija bit istine iz zvuka u prve tri godine svog života. I život koji čovjek živi na Zemlji kao 'Ja' biće, također dobiva svoj životni organ iz onoga što se razvija u prve tri godine djetinjstva. Tako čovjek nauči fizički hodati, odnosno pronaći 'put', nauči predstaviti 'istinu' kroz svoj organizam i nauči izraziti život, iz duha u tijelu. Ne izgleda moguće smisljenije skovati izraz: 'Ako ne postanete kao djeca, ne možete ući u kraljevstvo nebesko'. I mora se smatrati značajnom izrekom da je 'Ja' biće Krista izraženo na ovaj način: 'Ja sam put, istina i život!' Kao što više duhovne sile oblikuju dječji organizam - nesvjesno - na način da on postaje tjelesni izraz puta, istine i života, tako i ljudski duh kroz prožimanje Kristom, postupno postaje svjestan Nositelja puta, istine i života. Na taj način on se u tijeku zemaljske egzistencije pretvara u onu silu koja u njemu vlada u djetinjstvu, a da tada on nije svjestan nositelj.

Riječi poput onih, 'put, istina i život' prikladne su za otvaranje vrata vječnosti. One zazvuče ljudskom biću iz dubine njegove duše kada samospoznaja postane istinita, unutaranja.

U dvostrukom smislu, takva razmatranja otvaraju pogled na duhovno vodstvo čovjeka i čovječanstva. Kao čovjek, Krista u sebi pronalazi kroz samospoznaju, kao vodiča, do kojeg se uvijek može doći od Kristova vremena na Zemlji, jer je uvijek u čovjeku. I onda, dalje, ako na povijesne dokumente primijenimo ono što smo prepoznali bez njih, nalazimo pravu prirodu tih dokumenata. Oni povijesno izražavaju nešto što se otkriva kroz sebe, unutar duše. Stoga ih treba ubrojiti u vodilje čovječanstva koje imaju za cilj usmjeriti dušu prema jastvu.

Ako se na ovaj način shvati vječnost riječi: 'Ja sam put, istina i život!', onda se može osjetiti da je neopravdano pitati: zašto čovjek, kad je već prošao kroz mnoge inkarnacije, uvijek nastaje kao dijete? Jer ispada da je ta prividna nesavršenost stalni podsjetnik na ono najviše što živi u čovjeku. I ne može se dovoljno često - barem svaki put na početku života - podsjetiti na veliku činjenicu što čovjek zapravo jest, u smislu onog bića koje je u osnovi cjelokupne zemaljske egzistencije, ali ga ne dotiču nesavršenosti te egzistencije.

Nije dobro puno praviti definicije u znanosti duha ili teozofiji ili općenito u okultizmu, govoriti puno terminološki. Bolje je ako se karakterizira i pokušava izazvati osjećaj onoga što je stvarno. Stoga i ovdje treba pokušati potaknuti percepciju o tome što karakterizira prve tri godine ljudskog života i kako je to povezano sa svjetlom koje zrači s križa na Golgoti. To znači da kroz ljudsku evoluciju prolazi poticaj, za koji se s pravom može reći da kroz njega moraju postati istinite riječi Pavla: 'Ne ja, nego Krist u meni!' Treba samo znati što čovjek zapravo jest, a iz te spoznaje može se pristupiti uvidu u Kristovu prirodu. Ali ako se do te ideje o Kristu dođe kroz istinsko promatranje čovječanstva i zna se da se Krista najbolje otkriva ako Ga se najprije potraži u sebi, pa ako se onda vrati biblijskim dokumentima, onda sama Biblija dobiva veliku vrijednost. I nema većeg, ali ni svjesnijeg poštovaoca Biblije od osobe koja je u navedenom smislu pronašla Krista. Zamislivo je da bi neko biće, recimo stanovnik Marsa, sišlo na zemlju, a da nikada nije čulo ništa o Kristu i njegovom djelu. Mnogo toga što se dogodi ovdje na Zemlji, takav Marsovac ne bi razumio; mnogo toga što zanima ljude danas, njega ne bi zanimalo. Ali zanimalo bi ga, što je središnji impuls evolucije Zemlje: ideja Krista kako izražava bit samog čovjeka! – Svatko tko je ovo razumio, stvarno će prvi puta prepoznati Bibliju; jer nalazi da je ono što je vidio u sebi izraženo na divan način, i tada sebi kaže: ne trebam biti obrazovan da cijenim evanđelja na bilo koji poseban način, već pred njima stojim kao potpuno svjesno ljudsko biće, i kroz ono što sam prepoznao kroz znanost duha, pojavljuju mi se u svojoj svojoj veličini.

Vjerojatno nije previše reći da će doći vrijeme kada će netko biti mišljenja: ljudi koji su kroz znanost duha prepoznali da na ispravan način cijene sadržaj evanđelja, prepoznat će te spise kao opravdanije nego je to bilo do sada. Čovječanstvo će kroz samo znanje ljudskog bića, naučiti što leži u ovim dokumentima. Netko će tada reći: ako se u evanđeljima nalazi ono što je dio ljudske prirode, onda je to moralo ući u te dokumente preko ljudi koji su ih pisali na Zemlji, prema tome ono što nam donosi izvorna spoznaja - što smo stariji to sve više - moralo se posebno odnositi na te pisce. Napravili ste puno stvari koje ste shvatili tek mnogo godina kasnije. Kod pisaca evanđelja može se vidjeti kako pišu iz unutrašnjosti višeg 'Ja', koje u čovjeku djeluje u njegovom djetinjstvu. Dakle, evanđelja su pisana djela koja proizlaze iz mudrosti koja oblikuje čovjeka. Čovjek je objava duha kroz svoje tijelo; Evanđelja su takva objava kroz spis.

U takvim uvjetima pojam inspiracije ponovno dobiva svoje dobro značenje. Kao što u prve tri godine djetinjstva u mozgu djeluju više sile, tako su se u duše pisaca evanđelja utisnule sile iz duhovnog svijeta, iz kojih su evanđelja nastala. – U takvoj činjenici izražava se duhovno vodstvo čovječanstva. Čovječanstvo mora biti istinski vođeno, ako ljudi pišu dokumente oblikovane mudrošću pod utjecajem istih moći koje djeluju unutar njega. – I kao što pojedinačna osoba govori ili čini stvari koje razumije tek u kasnijoj dobi, tako je i čovječanstvo u cjelini iznjedrilo posrednike u piscima evanđelja, koji su u svojim spisima dali otkrivenja koja se mogu razumjeti samo malo po malo. Što čovječanstvo dalje bude napredovalo, razumijevanje ovih dokumenata će biti sve veće i veće. Čovjek u sebi može osjetiti duhovno vodstvo; cijelo čovječanstvo to može osjetiti u onim osobama koje rade na način pisaca evanđelja.

Koncept vođenja stečen na ovaj način, sada se može proširiti u mnogim aspektima. Pretpostavimo da je čovjek našao učenike, neke ljude koji mu se ispovijedaju. Pravom samospoznajom takav će čovjek lako postati svjestan da sama činjenica da je našao one koje ispovijeda daje osjećaj da ono što ima za reći ne dolazi od njega samog. Prije se radi o tome da se duhovne moći iz viših svjetova žele obratiti ispovijedanima, a oni pronalaze prikladno oruđe u učitelju da se manifestiraju.

Takvoj će osobi doći misao: kad sam bio dijete, radio sam na sebi sa silama koje su djelovale iz duhovnog svijeta, a ono što sada mogu učiniti kao najbolje, mora također djelovati iz viših svjetova; ne smijem to smatrati dijelom moje obične svijesti. Da, takva osoba može reći: nešto demonsko, nešto poput demona - ali riječ 'demon' uzeta u smislu dobre duhovne moći - djeluje kroz mene na ispovijedane iz duhovnog svijeta. – Tako nešto je osjećao Sokrat, za kojeg Platon kaže da je govorio o svom 'demonu' kao o onome što ga usmjerava i vodi. Učinjeni su mnogi pokušaji da se objasni taj Sokratov 'demon'. Ali to se može objasniti samo ako se pretpostavlja da je

Sokrat mogao osjetiti ovako nešto, kao ono što se vidi iz gornjeg razmatranja. Tada se također može razumjeti da je tijekom tri do četiri stoljeća u kojima je Sokratov princip bio na djelu u Grčkoj, preko Sokrata u grčki svijet došlo raspoloženje koje je moglo imati pripremni učinak za još jedan veliki događaj. Raspoloženje da čovjek nije ono što tu stoji, da to nije sve što dolazi iz viših svjetova, to je raspoloženje nastavilo djelovati. Najbolji kod kojih je to raspoloženje bilo prisutno, oni su koji su kasnije i najbolje razumjeli izreku: 'Ne ja, nego Krist u meni!' Jer mogli su sami sebi reći: Sokrat je još uvijek govorio kao o demonskom djelovanju iz viših svjetova; Krist-ideal jasno pokazuje o čemu je Sokrat govorio. Ali Sokrat još nije mogao govoriti o Kristu, jer u njegovo vrijeme nitko nije mogao pronaći biće Krista u sebi.

Tu opet osjećamo nešto od duhovnog vodstva čovječanstva; ništa ne može doći u svijetu bez pripreme. Zašto je Pavao našao najbolje sljedbenike u Grčkoj? Jer tamo je teren pripremio sokratizam kroz karakterizirano ozračje. To znači da ono što se događa kasnije u ljudskoj evoluciji vodi natrag do događaja koji su imali učinak ranije i koji su učinili ljude dovoljno zrelima da dopuste da ono što se kasnije dogodilo ima utjecaj na njih. Zar ne osjećamo koliko daleko seže vodeći impuls kroz evoluciju i kako postavlja prave ljude u pravom trenutku gdje su oni potrebni? Takve činjenice izražavaju vođenje čovječanstva.

Drugo predavanje

Kopenhagen, 7. lipnja 1911

Ako se ima na umu što su starim Grcima rekli učitelji i vođe starog Egipta o vođenju i smjeru egipatskog duhovnog života, može se pronaći izvanredna paralela između onoga što se otkriva u pojedinačnom ljudskom životu i onoga što prevladava u ljudskoj evoluciji u cjelini. Priča se da je jedan Egipćanin, upitan tko ga je od davnina usmjeravao i vodio, odgovorio Grcima: u stara, siva vremena bogovi su vodili i podučavali nas, a ljudi su tek kasnije postali naše vođe. – Grcima su Egipćani imenovali Menesa kao prvog vođu na fizičkom planu koji je prepoznat kao ljudski vođa. Drugim riječima, vođe egipatskog naroda pozivali su se na činjenicu da su sami bogovi - kako kažu grčki izvještaji - usmjeravali i vodili ljude. Takvu tvrdnju, koja odzvanja iz davnina, samo moramo pravilno shvatiti. Što su Egipćani mislili kada su rekli: bogovi su bili naši kraljevi, bogovi su bili naši veliki učitelji? – Onaj koji je to odgovorio Grku koji je pitao, rekao je: ako bi se netko vratio u drevna vremena egipatskog naroda i upitao one ljude koji su u sebi osjećali nešto poput više svijesti, poput mudrosti iz viših svjetova: tko su vaši učitelji?, odgovorili bi: kad bi htio govoriti o svom stvarnom učitelju, ne bih morao pokazati na ovu ili onu osobu i reći: to je moj učitelj; već ako želim odrediti svog učitelja, prvo moram doći u stanje vidovitosti - poznato je iz znanosti duha da je to bilo relativno lakše u ranijim vremenima nego danas - a onda ću pronaći svog istinskog inspiratora, svog pravog učitelja; približava mi se samo kada je moje duhovno oko otvoreno. – Zato jer su starom Egiptu takva bića koja se nisu utjelovila u fizičko tijelo, silazila iz duhovnih svjetova do ljudi. U sivim danima Egipta bogovi su još uvijek vladali i poučavali kroz fizičke ljude; a pod 'bogovima' su Egipćani smatrali bića koja su prethodila čovjeku u njegovoj evoluciji.

U smislu znanosti duha, Zemlja je prošla kroz drugo planetarno stanje prije nego što je postala 'Zemlja', što se naziva 'stanje Mjeseca'. Tijekom tog stanja, čovjek još nije bio čovjek u modernom smislu; ali postojala su druga bića na starom Mjesecu koja nisu imala današnji ljudski oblik, koja su bila drugačije prirode, ali koja su u to vrijeme bila na stupnju razvoja koji je čovjek na Zemlji dosegao sada. Stoga se može reći: na starom planetu Mjesecu, koji je nestao i kasnije postao Zemlja, živjela su bića koja su bila prethodnici ljudi. U kršćanskom ezoterizmu takva se bića nazivaju anđeoskim bićima (Angeloj) - ona koje stoje iznad njih nazivaju se arhanđelima (Archangeloi). Ovi potonji još su starije dobi od anđela. Ono što se naziva anđelima ili Angeloj u kršćanskom ezoterizmu ili 'dhijanskim bićima' u istočnjačkom misticizmu, u dobu starog Mjeseca bili su 'ljudska bića'. Ona su sada tijekom doba Zemlje - u mjeri u kojoj su se razvila na Mjesecu - za punu stepenicu viša od ljudskih bića. Tek na kraju evolucije

Zemlje, čovjek se stiči tamo gdje su ova bića bila na kraju evolucije Mjeseca. – Kada je počelo stanje Zemlje naše planete i kada se čovjek pojavio na Zemlji, ova bića se nisu mogla pojaviti u vanjskom ljudskom obliku. Jer ljudsko fizičko tijelo u biti je proizvod Zemlje; primjereno je samo bićima koji su sada ljudi. Kada je Zemlja bila na početku svog razvoja, ona bića koja su korak više od ljudi, nisu se mogla utjeloviti u ljudska tijela; jedino su mogli sudjelovati u upravljanju Zemljom na takav način da su prosvjetlili i nadahnuli vidovite ljude do kojih su došli, i posredno intervenirali preko ovih vidovitih ljudi u usmjeravanju zemaljskih sudbina.

Stari Egipćani pamtili su to stanje u kojem su vodeće ličnosti bile živo svjesne svoje povezanosti s onim što se naziva bogovi, anđeli ili dhijanska bića. Kakva su to bića bila koja se nisu utjelovila kao ljudska bića, nisu preuzela ljudski fizički oblik, nego su na opisan način radila u čovječanstvu? Ona su bila preteče ljudi koji su se uzdignuli iznad razine čovječanstva.

Tijekom tog vremena bilo je dosta zlouporabe riječi koja se ovdje može uporabiti u pravom smislu, riječi 'nadčovjek'. Ako se stvarno želi govoriti o 'nadljudima', tako bi se moglo nazvati ova bića koja su bila ljudi tijekom razdoblja Mjeseca, preliminarnom planetarnom stupnju naše Zemlje, a sada su prerasla ljudska bića. Mogli su se pojaviti samo vidovitim ljudima u eterskom tijelu. I tako su se pojavili, spustili se iz duhovnih svjetova na Zemlji, i vladali Zemljom čak i u post-atlantskim vremenima.

Ta su bića imala - i još uvijek imaju - izvanrednu osobinu da ne moraju misliti; moglo bi se reći i da uopće ne mogu misliti kao što ljudi misle. Kako čovjek misli? Više-manje tako da polazi od određene točke i kaže sebi: shvatio sam ovo ili ono; i s te točke on sada pokušava razumjeti druge stvari. Da nije takav put ljudskih misli, nekima put do škole ne bi bio toliko težak. Matematiku ne možete učiti iz dana u dan, jer morate početi od jedne točke i polako napredovati. To traje dugo. Ne može se jednim pogledom obuhvatiti cijeli svijet misli; jer ljudsko mišljenje teče u vremenu. Misaona struktura nije trenutno prisutna u duši. Morate tražiti, morate se potruditi pronaći napredak svojih misli. Opisana bića nemaju tu osobitost čovjeka; dapače, u njima se javlja šira struktura misli istom brzinom kojom životinja shvati kad pred sobom ima nešto jestivo što želi uloviti. Instinkt i refleksna svijest ne pokazuju nikakvu razliku u odnosu na te entitete, oni su jedno te isto. Baš kao što životinje imaju instinkt na svom stupnju razvoja, u svom carstvu, tako ova dhyan bića ili anđeli imaju neposredno duhovno mišljenje. Zbog tog instinktivnog unutarnjeg života predodžbi, oni se bitno razlikuju od ljudskih bića.

Sada se lako može stvoriti ideja o tome kako nije moguće da takva bića koriste mozak ili takvo fizičko tijelo kakvo imaju ljudska bića. Moraju koristiti etersko tijelo, jer ljudsko tijelo i ljudski mozak prenose misli samo u

vremenu, dok ta bića ne razvijaju misli u vremenu, već osjećaju mudrost koja im pripada kako kao sama od sebe zatreperi u njima. Nemoguće je da misle pogrešno u onom smislu u kojem čovjek može. Njihov misaoni proces trenutna je inspiracija. Stoga su one ličnosti koje su se mogle približiti tim nadljudskim ili anđeoskim bićima imale svijest: stojim licem u lice s ogromnom mudrošću. Dakle, kada se čak i u starom Egiptu biće koje je bilo učitelj ili kralj, suočilo sa svojim duhovnim vođom, on je znao: zapovijed koju daje, istina koju govori, točne su i ne mogu biti pogrešne. To su pak osjetili oni kojima su te istine prenesene.

Vidoviti vođe čovječanstva mogli su govoriti na takav način da se vjerovalo da se iz njihovih riječi prima ono što dolazi iz duhovnog svijeta. Ukratko, bila je to neposredna struja do viših vladajućih hijerarhija duha.

Ono što je na djelu u čovjekovom djetinjstvu, može se vidjeti na djelu u velikim razmjerima u svijetu čovjeka, u obliku sljedećeg svijeta duhovnih hijerarhija koje lebde nad evolucijom čovječanstva kao cjelinom. To je sljedeće kraljevstvo, anđela ili 'nadaljudskih' bića, koja stoje korak iznad čovjeka, i širi se izravno u duhovne sfere. Iz tih sfera prenosi se na Zemlju, ono što je na djelu u ljudskoj kulturi. Kod djeteta, to je oblik tijela, u kojem viša mudrost stvara svoj otisak; u ranoj evoluciji kultura se oblikovala na sličan način.

Tako su Egipćani, koji su opisali da su povezani s božanskim, osjećali otvorenost duše čovjeka prema duhovnim hijerarhijama. Baš kao što dječja duša otvara svoju auru hijerarhijama do trenutka naznačenog u prethodnim objašnjenjima, tako je i čovječanstvo, kroz svoj rad, otvorilo svoj svijet hijerarhijama s kojima je bilo povezano.

Ta je veza bila najznačajnija u slučaju onih učitelja koje nazivamo svetim učiteljima Indijaca, velikim učiteljima prve post-atlantske kulture, te prve indijske kulture koja se proširila južnom Azijom. Kada je atlantska katastrofa prošla i fizionomija Zemlje se promijenila, tako da se novi oblik Azije, Europe i Afrike razvio na istočnoj hemisferi, kada je kultura drevnih velikih učitelja Indije bila na djelu - i doista čak i prije vremena na koje se aludira u drevnim izvještajima. Općenito, moderni čovjek će imati vrlo pogrešnu predodžbu o ovim velikim učiteljima Indije. Jer kad bi se, naprimjer, jedan od velikih indijskih učitelja suočio s obrazovanom osobom današnjice, obrazovana osoba današnjice izbečila bi oči i možda rekla: zar bi to trebao biti mudar čovjek? Nikad nisam zamišljao ovakvog mudraca! – Jer u smislu onoga što je pametno ili razborito kod modernog obrazovanog čovjeka, drevni sveti učitelji Indije nisu imali ništa za reći. U današnjem smislu riječi, bili su to jednostavni, skromni ljudi koji bi na najjednostavnije načine odgovarali čak i na pitanja svakodnevice. A većinom vremena bi se iz njih jedva moglo izvući više od ove ili one riječi, koja bi se obrazovanom čovjeku danas činila sasvim beznačajnom. Ali opet, postojala su određena

vremena za ove svete učitelje, kada su se predstavljali drugačije od običnih poniznih ljudskih bića. U tim vremenima morali su biti zajedno u broju sedam, jer ono što je svaki od njih mogao osjetiti moralo je djelovati zajedno s ostalih šest melodija kao u sazvučju od sedam tonova, tako da je svaki imao priliku vidjeti ovo ili ono, prema svom posebnom instrumentu i svom posebnom razvoju. A iz sklada onoga što je svaki pojedinac vidio, nastalo je ono što odjekuje kao iskonska mudrost iz davnih vremena, ako se zna dešifrirati prave okultne dokumente. Ti dokumenti nisu otkrivenje Veda - koliko god se mi mogli diviti tim Vedama - već je ono što su sveti učitelji Indije poučavali mnogo starije od Veda, i ono što imamo pred sobom u tim djelima, samo je slabša odjek. Ali kada su ti ljudi stajali licem u lice, svaki sa nadljudskim pretkom čovječanstva, kada su vidovito gledali u više svjetove, vidovito slušali ono što su čuli kroz ovog prethodnika čovječanstva, to bi poput Sunca zasjalo iz njihovih očiju. A onda je ono što su mogli reći imalo snažan učinak na one oko njih, tako da su svi koji su slušali znali: sada ne govori ljudski život ili ljudska mudrost, već sada bogovi, nadljudska bića, probijaju put u ljudsku kulturu.

Drevne kulture su počele uspon s ovim zvukom onoga što je znanje bogova. Tek postupno, u post-atlantskom razdoblju, zatvaraju se vrata božansko-duhovnog svijeta, koji je još u atlantskom razdoblju bio potpuno otvoren ljudskoj duši. I osjećalo se u različitim zemljama, među različitim narodima, kako čovjek sve više ovisi o sebi. Tako se ono što se otkriva kod djece, čovječanstvu pokazuje u drugačijem smislu. Najprije se božansko-duhovni svijet projicira kroz nesvjesnu dušu djeteta, koja stvara u tijelu; tada dolazi trenutak kada čovjek sebe nauči osjećati kao 'Ja', čega se kasnije u životu sjeća. Međutim, prije toga je, vrijeme kojega se inače ne sjećamo u običnom životu. U tome leži ono kada se kaže da i najmudriji još mogu učiti od duše djeteta. Ali onda je pojedinac prepušten sam sebi, javlja se samosvijest i sve se poklopi, tako da se čovjek može sjetiti onoga što je doživio. – Tako je došlo vrijeme u životu naroda kada su se počeli osjećati odsječeni od božanskog nadahnuća predaka. Baš kao što je dijete zatvoreno aumom koja lebdi oko djetetove glave prvih nekoliko godina, tako su se i božanski preci u životu ljudi sve više povlačili u drugi plan, a ljudi su se oslanjali na vlastita istraživanja i vlastito znanje. Gdje povijest govori na ovaj način, osjeća se uplitanje vodiča čovječanstva. 'Menes' su Egipćani zvali onoga koji je inaugurirao prvu 'ljudsku' kulturu; a ujedno ukazuju da je to i dalo priliku čovjeku da pogriješi. Jer od tada je bio ovisan o alatima svog mozga. Da bi čovjek mogao zapasti u zabludu, simbolično govori činjenica da je nastanak labirinta, koji je preslika vijuga mozga kao oruđa vlastitih misli, smješten u vrijeme kada je čovjek bio napušten od bogova, u labirintu se nositelj tih misli može izgubiti. Istočnjaci su čovjeka kao misaono biće nazivali Manas, a Manu se zove prvi glavni nositelj mišljenja. Grčki narodi su Minosa nazvali prvim koji je oblikovao ljudski misaoni princip, a saga o

labirintu također je vezana za Minosa, jer su od njegova vremena ljudi osjećali kako postupno prelaze s izravnog božanskog vodstva na takvo vodstvo kroz koje će 'Ja' iskusiti utjecaje višeg duhovnog svijeta na drugačiji način.

Osim onih predaka čovjeka, pravih nadljudi, koji su svoju ljudskost dovršili na Mjesecu, i sada postali anđeli, postoje i druga bića koja nisu dovršila svoj razvoj na Mjesecu. Bića koja se u orijentalnoj mistici nazivaju dhyan, a u kršćanskoj ezoteriji angeloï završila su svoj razvoj na starom Mjesecu, i kad je čovjek započeo svoj razvoj na Zemlji već su bila stepenicu više od ljudi. Ali bilo je drugih bića koja nisu dovršila svoj ljudski razvoj na starom Mjesecu, baš kao što više kategorije luciferskih bića nisu dovršile svoj. Kada je zemaljsko stanje našeg planeta počelo, nije samo čovjek bio prisutan; ali je primio nadahnuće božansko-duhovnih bića, jer drugačije on - kao ni dijete - ne bi mogao napredovati; i kao rezultat toga, uz ova djetinjasta bića, na Zemlji su također neizravno bila prisutna bića koja su završila svoj razvoj. Ali između njih i ljudskih bića još uvijek su postojala bića koja nisu dovršila svoj razvoj na Mjesecu, bića više prirode od ljudskih bića jer su mogla postati anđeli, dhyan bića, čak i tijekom razdoblja starog Mjeseca. Ali ona nisu tada dostigli punu zrelost, ostali su ispod anđela, ali su se uzdigla daleko iznad čovjeka u odnosu na sve što je čovjek nazivao svojim. To su u osnovi ona bića koja zauzimaju najnižu razinu u hordama luciferskih duhova. Oblast luciferskih duhova počinje s ovim bićima, koja stoje u sredini između ljudskih bića i anđela.

Vrlo je lako napraviti pogrešne pretpostavke o tim bićima. Netko bi se mogao zapitati: zašto su božanski duhovi, namjesnici dobra, dopustili takvim bićima da zaostanu i time dopustili luciferskom principu da uđe u čovječanstvo? – Moglo bi se također prigovoriti i to, da dobri bogovi sigurno sve okreću na dobro. To je pitanje očito. A drugi nesporazum koji bi mogao nastati izražen je u mišljenju da su ova bića 'zla' bića. I jedno i drugo su samo nesporazumi. Jer ta bića nipošto nisu samo 'zla' bića, iako u njima treba tražiti porijeklo zla u ljudskoj evoluciji, već stoje u sredini između ljudskih bića i nadljudskih bića. Na određeni način oni nadmašuju ljudska bića u savršenstvu. Ta su bića već postigla visoku razinu u svim sposobnostima koje ljudi tek moraju steći, a razlikuju se od ranije opisanih prethodnika ljudi - jer nisu završili svoju ljudskost na Mjesecu - po tome što su još uvijek sposobna utjeloviti se u ljudskim tijelima dok se ljudi razvijaju na Zemlji. Dok se stvarna dhyan ili anđeoska bića, koja su veliki inspiratori čovjeka i koja su još spominjali Egipćani, ne pojavljuju u ljudskim tijelima, već se mogu otkriti smo kroz čovjeka, bića koja stoje u sredini između ljudi i anđela još su uvijek bila sposobna, u davnim vremenima, utjeloviti se u ljudskim tijelima. Zato se u doba Lemurije i Atlantide među ljudima na Zemlji nalaze oni koji nose retardirano anđeosko biće kao svoju najdublju prirodu duše, što znači: u starim lemurijskim i atlantskim vremenima naše

Zemlje, ne samo da su obični ljudi hodali Zemljom, koji su kroz svoje uzastopne inkarnacije trebali postići ono što odgovara ljudskom idealu, nego su okolo među ljudima ranijih vremena hodala i takva bića koja izvana izgledaju poput drugih ljudi. Ona moraju nositi ljudsko tijelo, jer vanjski oblik ljudskog bića ovisi o zemaljskim uvjetima. Ali posebno u ranijim vremenima, među ljudskim bićima bilo je bića koja su pripadala najnižoj kategoriji luciferskih individualnosti. Osim anđeoskih bića koja su preko ljudi utjecala na ljudsku kulturu, takva su se luciferska bića također inkarnirala i utemeljila ljudske kulture na raznim mjestima. A kada se u legendama starih naroda opisuje da je ovdje ili ondje živjelo ovo ili ono veliko ljudsko biće koje je utemeljilo kulturu, takvu individualnost ne treba okarakterizirati riječima: tamo je utjelovljeno lucifersko biće, mora biti nositelj zla; - dapače, preko ovih bića u ljudsku kulturu ulazi mnogo blagoslova.

Poznato je iz znanosti duha da je u davnim vremenima, posebno u doba Atlantide, postojalo nešto kao neka vrsta iskonskog ljudskog jezika, neka vrsta govora koji je bio sličan u cijelom svijetu, jer je 'govor' u tim vremenima puno više dolazio iz najdubljeg dijela duše nago danas. To se može zaključiti već iz sljedećeg. U doba Atlantide ljudi su osjećali sve vanjske dojmove na takav način da je duša, ako je željela zvukom izraziti nešto izvanjsko, bila prisiljena upotrijebiti suglasnik. Dakle, ono što je bilo prisutno u prostoru, tjeralo je da oponaša suglasnikom. Suglasnicima se osjećalo i oponašalo puhanje vjetra, huk valova, biti zaštićen. S druge strane, ono što je netko iznutra iskusio u smislu boli ili radosti, ili što je drugo biće moglo osjetiti, oponašano je samoglasnikom. Iz ovoga se može vidjeti da je u govoru duša srasla s vanjskim procesima ili bićima. Iz Akaša zapisa dolazi sljedeće.

Naprimjer, čovjek je prišao kolibi koja je bila nadsvođena na drevni način i to je pružalo zaštitu i štiti, promatrao je kolibu na način kako se nadvijala kao prostorni oblik nad obitelji. Suglasnikom je izražavao zaštitni luk kolibe, a samoglasnikom je izražavao činjenicu da su duše u tijelima unutra dobro, što je mogao osjetiti. Tada se javila misao: 'zaštita', 'ja imam zaštitu', 'zaštita ljudskih tijela'. Ta se misao zatim razlila u suglasnike i samoglasnike koji nisu mogli biti ništa drugo nego ono što jesu, jer su bili neposredni otisak iskustva.

Tako je bilo u cijelom svijetu. Nije to samo san da je postojao jedan ljudski 'izvorni jezik'. I u određenom smislu posvećenici svih naroda još uvijek mogu razumjeti ovaj izvorni jezik. Da, u svim jezicima postoje određeni glasovi koji nisu ništa drugo nego ostaci ovog izvornog ljudskog jezika.

Taj je jezik u ljudskoj duši potaknut nadahnućem nadljudskih bića, pravih prethodnika ljudskih bića, koji su svoj razvoj na Mjesecu završili. Iz ovoga se sada može vidjeti da, da se samo dogodio ovaj razvoj, cijela ljudska rasa bi u osnovi ostala jedna cjelina; jednoobrazno bi se govorilo i mislilo u

cijelom svijetu. Individualnost, različitost, nije se mogla razviti - a time ni ljudska sloboda. Da bi čovjek postao individualnost, moralo je doći do podjela u čovječanstvu. Činjenica da su jezici postali različiti u različitim krajevima Zemlje proizlazi iz rada onih učitelja u kojima je utjelovljeno lucifersko biće. Prema tome kako je određeno anđeosko biće, koje je otpalo od svoje evolucije, bilo inkarnirano u određenom narodu, moglo je narod podučavati na ovom ili onom jeziku. Dakle, sposobnost govora posebnim jezikom, vodi do postojanja velikih prosvjetitelja kod svih naroda, koji su bili anđeoska bića koja su zaostala, i koji su bili daleko superiorniji od ljudi oko sebe. Bića koja su opisana, naprimjer, kao izvorni heroji grčkih ili drugih naroda koji su djelovali u ljudskom obliku, ona su u kojima je utjelovljeno palo anđeosko biće. Stoga se ova bića ne smiju opisivati samo kao 'zla' bića. Upravo suprotno. Ljudima su diljem svijeta donijeli ono što ih je predodredilo da budu slobodni, i diferencirali su ono što bi inače činilo jedinstvenu cjelinu. Tako je s jezicima, tako je i u mnogim područjima života. Individualizacija, diferencijacija, sloboda - možemo reći - dolazi od ovih bića koja su zaostala na Mjesecu. Doista je bila namjera mudrog svjetskog vodstva - tako se može reći - dovesti sva bića u planetarnoj evoluciji do njihovog cilja; ali kada bi se to učinilo izravno, određene stvari ne bi se postigle. Određena bića su zaustavljena u svom razvoju, jer imaju posebnu zadaću u razvoju čovječanstva. Budući da su bića koja su u potpunosti ispunila svoj zadatak na Mjesecu mogla proizvesti samo jednoobrazno čovječanstvo, suprotstavljena su im bića koja su na Mjesecu podbacila, i tako su zapravo dobila priliku da ono što je kod njih bila pogreška okrenu na dobro.

To otvara perspektivu za pitanje: zašto na svijetu postoji zlo, loše, nesavršeno, morbidno? – To treba razmotriti sa stajališta s kojeg smo upravo razmatrali nesavršena anđeoska bića. Sve što u bilo kojem trenutku predstavlja nešto nesavršeno, nešto zaostalo, okrene se na dobro. Razumije se da se u takvoj istini ne može vidjeti nikakvo opravdanje za čovjekova zla djela.

Tu je već odgovor na pitanje: zašto mudro vodstvo svijeta dopušta određenim bićima da zaostanu da ne mogu postići svoj cilj? To se događa upravo zato što to ima smisla u vremenu koje slijedi nakon takvog zaostajanja. Jer kad narodi još nisu mogli sami upravljati i sami se voditi, pojavili su se učitelji pojedinih razdoblja i naroda. I svi pojedinačni učitelji naroda - Kadmos, Kekrops, Pelops, Tezej i tako dalje - imaju u određenom pogledu anđeosko biće u dubini svoje duše. Iz ovoga je očito kako je, zapravo, čovječanstvo također podložno usmjeravanju i vođenju u ovom pogledu.

Međutim, na svakom stupnju evolucije postoje bića koja ne dosežu cilj koji se može postići. Razmotrite ponovo drevnu egipatsku kulturu, koja se

odvijala u zemlji Nila prije nekoliko tisuća godina, gdje su se Egipćanima otkrili nadljudski učitelji, za koje su sami rekli da ljude vode poput bogova. Međutim, uz to, bila su aktivna i takva bića koja su tek polovično ili djelomično dosegla svoju anđeosku razinu. Sada nam mora biti jasno da je u starom Egiptu čovjek dosegao određeni stupanj razvoja, to jest duše današnjih ljudi dosegle su određeni stupanj u egipatsko doba. Ali nije samo ljudsko biće ono koje postiže nešto dopuštajući da bude vođeno, već i u slučaju bića koja vode, to vođenje znači nešto što i njih unaprjeđuje u njihovom razvoju. Anđeo, naprimjer, nakon što je neko vrijeme vodio ljude, on je sada više nego što je bio prije, kada je to vođenje počelo. Svojim radom u vođenju napreduju i anđeli, kako oni puni anđeli, tako i oni koji su zaostali u razvoju. Sva bića uvijek mogu napredovati; sve je u stalnom razvoju. Ali na svakoj razini, bića zaostaju. U staroegipatskoj kulturi u smislu gore navedenog možemo razlikovati: božanske vodiče, anđele, zatim polu-božanske vodiče koji nisu sasvim dosegli anđeosku razinu, i zatim ljude. Ali neka bića iz reda nadljudi zaostaju, odnosno ne vode tako da ispolje sve svoje moći, zaostaju kao što su i anđeli na staroegipatskom stupnju kulture. Jednako tako zaostaju i nedovršeni nadljudi. Dakle, dok ljudi napreduju dolje, određene individualnosti ostaju gore među dhyan entitetima ili anđelima. Kada je egipatsko-kaldejska kultura završila i počela grčko-latinska, ostala su vodeća bića iz prethodne kulturne epohe. Međutim, oni sada ne mogu koristiti svoje moći, jer ih u vođenju čovječanstva zamjenjuju drugi anđeli ili polu-anđeoska bića. To međutim, znači, da zbog toga ne mogu nastaviti vlastiti razvoj.

Ovo skreće našu pozornost na kategoriju bića koja su mogla koristiti svoje moći u egipatsko doba, ali ih tada nisu u potpunosti koristila. Nisu ih mogli koristiti u kasnijem grčko-latinskom razdoblju jer su ih tada zamijenila druga vodeća bića i cijela priroda tog razdoblja onemogućila je njihovu intervenciju. Baš kao što su ona bića koja nisu dosegla svoju anđeosku razinu na starom Mjesecu kasnije imala zadatak ponovno aktivno intervenirati u razvoju čovječanstva tijekom zemaljskog razdoblja, tako sada ona bića koja su zaostala kao vodeća bića u egipatsko-kaldejskoj kulturi imaju također zadatak intervenirati u kulturi kao bića koja su zaostala. Stoga ćemo moći vidjeti kasniju kulturnu epohu u kojoj postoje bića koja su preuzela vodstvo i usmjeravaju normalno napredujući razvoj, ali u kojoj interveniraju i ona bića koja su ranije zaostala, a posebno ona koja su zaostala tijekom drevne egipatske kulture. Ovo naznačeno kulturno razdoblje je naše vlastito. Živimo u vremenu u kojem, uz normalne vođe čovječanstva, još uvijek interveniraju takva zaostala bića drevne egipatske i kaldejske kulture.

Razvoj činjenica i bića, treba promatrati na takav način, da se procesi u fizičkom svijetu moraju smatrati kao posljedice (otkrivenja) čiji pravi uzroci leže u duhovnom svijetu. Općenito, našu civilizaciju karakterizira, s jedne

strane, uzlazno kretanje prema duhovnosti. U težnji pojedinih ljudi prema duhovnosti otkrivaju se oni duhovni vodiči današnjeg čovječanstva, koji su dosegli svoj normalni stupanj razvoja. Ti normalni vodiči našeg razvoja otkrivaju se u svemu što čovjeka želi dovesti do onoga što nam je teozofija predala od velike duhovne mudrosti. Ali bića koja su zaostala tijekom egipatsko-kaldejske kulture također interveniraju u naše tendencije u kulturi; otkrivaju se u mnogim stvarima o kojima se razmišlja i koje se ostvaruju sada i u bliskoj budućnosti. Javljaju se u svemu što našoj kulturi daje materijalistički pečat, a često su uočljiva i u težnji za duhovnim. Mi u biti doživljavamo uskrsnuće egipatske kulture u naše vrijeme. Bića koja treba smatrati nevidljivim dirigentima onoga što se događa u fizičkom svijetu, spadaju, prema tome, u dvije klase. Prva klasa sadrži on duhovne individualnosti koje su do danas prošle kroz normalan razvoj. Stoga su mogla intervenirati u upravljanje našom kulturom, dok su vođe grčko-latinskog razdoblja koje je prethodilo našoj epohi, postupno dovršavale svoju misiju vođenja kulture u prvom kršćanskom tisućljeću. Druga klasa, koja spaja svoj rad s bićima prve klase, duhovne su individualnosti koje nisu dovršile svoj razvoj u egipatsko-kaldejskoj kulturi. Morali su biti neaktivni u sljedećem grčko-latinskom razdoblju, i sada ponovno mogu biti aktivni jer naša sadašnjost ima sličnosti s egipatsko-kaldejskim razdobljem. Dakle, u modernom čovječanstvu pojavljuje se mnogo toga što izgleda kao uskrsnuće drevnih egipatskih sila, ali također postoji mnogo toga poput uskrsnuća sila koje su duhovno djelovale u to vrijeme, a sada se ponovno pojavljuju u materijalističkom obliku. Da bismo to ilustrirali, možemo ukazati na primjer kako je staroegipatsko znanje oživljeno u naše vrijeme. Razmislite o Kepleru. Bio je potpuno prožet skladom svijeta; a to je našlo izraz u njegovim važnim matematičkim zakonima nebeske mehanike, u takozvanim Keplerovim zakonima. Oni su naizgled prilično suhi i apstraktni; ali u Kepleru se rađaju iz razumijevanja harmonije kozmosa. U Keplerovim spisima može se pročitati kako on kaže: da bi pronašao ono što je pronašao, morao je otići do svetih misterija Egipćana, ukrasti im njihove hramske posude, i preko njih svijetu donijeti ono što će tek kasnija vremena znati što to znači za čovječanstvo. Takve Keplerove riječi nipošto nisu puke fraze; one su sadržavale zamračenu svijet o ponovnom proživljavanju onoga što je spoznao u egipatskom razdoblju - tijekom svoje tadašnje inkarnacije. Svakako možemo prihvatiti ideju da je Kepler tijekom jednog od svojih ranijih života prodro u egipatsku mudrost, i da se u njegovoj duši ta mudrost pojavila preoblikovana u oblik koji priliči modernom vremenu. Razumljivo je da materijalistička crta u našu kulturu dođe s egipatskim genijem, jer su Egipćani kao element svoje duhovnosti imali jak materijalizam, koji se izražavao, naprimjer, u balzamiranju fizičkog tijela pokojnika, to jest, cijenilo se očuvanje fizičkog tijela. To je iz egipatskog razdoblja do nas došlo u odgovarajućem drugom obliku. Iste sile, koje tada nisu došle do svog kraja, ponovno, na drugačiji način, interveniraju u naše vrijeme. Stav koji je onda balzamirao leš,

iznjedrio je stavove koji danas obožavaju samo materijalno. Egipćani su balzamirali svoje leševe, time čuvajući nešto što im je dragocjeno. Vjerovalo se da je razvoj duše nakon smrti povezan s očuvanjem fizičkog tijela. Moderni anatom secira ono što vidi, i time vjeruje da prepoznaje zakone ljudske organizacije. – U našoj današnjoj znanosti žive sile drevnog egipatskog i kaldejskog svijeta, tada progresivne, ali sada zaostale, koje se moraju prepoznati ako se želi pravilno procijeniti karakter sadašnjeg vremena. Te će sile naškoditi današnjem čovjeku ako ne zna njihovo pravo značenje; ako ih bude svjestan i prema njima se postavi u pravi odnos, neće mu naškoditi. Te sile moraju imati svoju primjenu; inače ne bi imali velika dostignuća u tehnologiji, industriji i tako dalje, u sadašnje vrijeme. To su sile koje pripadaju luciferskim bićima najniže razine. Ako se ne prepoznaju na pravi način, tada se materijalističke impulse sadašnjice uzima kao jedine moguće, i ne vidi se druge sile koje vode gore, u duhovno. Iz tog razloga moraju se jasno prepoznati dvije duhovne struje našeg vremena.

Da takva bića nisu zaostala kao rezultat mudrog vođenja svijeta, tijekom egipatsko-kaldejskog razdoblja, suvremenoj kulturi bi nedostajala potrebna težina. Tada bi bile djelotvorne samo one snage koje svojom punom snagom žele dovesti čovjeka do duhovnog. Ljudi bi bili previše skloni popustiti tim silama, postali bi entuzijastični. Takvi ljudi bi željeli nešto znati o životu koji bi se produhovljivao što je moguće brže; i kod njih bi prevladao stav koji bi pokazao prijezir prema fizičkom, materijalnom. Međutim, sadašnja epoha može ispuniti svoju zadaću samo ako se sile materijalnog svijeta dovedu do punog procvata i ako se postupno osvoji i njihova duhovna oblast. Kao što i najljepše stvari mogu biti zavodnici i napasnici čovječanstva, ako ih se slijedi jednostrano, tako bi, ako bi opisana jednostranost uzela maha, postojala velika opasnost da se svakakva dobra nastojanja očituju kao fanatizam. Koliko god je istina da je čovječanstvo napredovalo svojim plemenitim impulsima, također je istina, da se i ono najgore može razvijati entuzijastičnim i fanatičnim zastupanjem najplemenitijih impulsa. Samo ako se najvećem teži u poniznosti i jasnoći, a ne iz entuzijazma, može proizaći nešto korisno za napredak čovječanstva. Tako da sadašnja postignuća imaju potrebnu težinu na Zemlji, da bi čovjek imao razumijevanja za materijalno, za stvari fizičke razine, zato je mudrost koja je djelatna u svijetu, ostavila one zaostale sile koje su trebale završiti svoj razvoj tijekom egipatske kulture, i koje sada ljudima skreću pogled na fizički život.

Iz ovog prikaza, vidljivo je kako se razvoj odvija pod utjecajem bića koja normalno napreduju, ali i onih koja su zaostala. Vidoviti pogled može pratiti zajednički rad dviju klasa bića u nadosjetilnom svijetu. Kroz to se shvaća ono duhovno, čija su objava činjenice unutar kojih stoji sadašnji čovjek.

Može se primijetiti, da za razumijevanje svjetskih procesa, nije dovoljno ako su duhovno oko i duhovno uho otvoreni za duhovni svijet, kroz bilo

kakve vježbe. Čovjek je postigao samo da vidi ono što je tamo, da može opaziti bića i znati: postoje duhovna bića duševnog svijeta ili duhovne oblasti. Ali također je potrebno prepoznati prirodu tih bića. Bilo koji entitet duševne ili duhovne oblasti može se susresti, ali tada se još ne zna sudjeluje li u progresivnom razvoju ili spada u kategoriju nazadnih sila; gura li naprijed ili koči razvoj. Oni ljudi koji steknu sposobnosti vidovnjaka, a istovremeno ne steknu potpuno razumijevanje gore opisanih uvjeta ljudskog razvoja, u osnovi nikad ne mogu znati s kakvim će se bićima susresti. Puka vidovitost mora biti dopunjena jasnim prosuđivanjem onoga što se vidi u nadosjetilnom svijetu. To posebno u našem vremenu nužno mora biti prisutno u najvišem stupnju. Nije se na to moralo uvijek u jednakoj mjeri obazirati. Ako se vratimo u vrlo stare kulture, naći ćemo druge uvjete. U starom Egiptu, kada je osoba bila vidovita i kad bi joj se približilo biće iz nadosjetilnog svijeta, imalo je na čelu, takoreći, napisano tko je ono. Vidovnjak ih nije mogao krivo protumačiti. S druge strane, mogućnost nesporazuma je trenutno vrlo velika. Dok je drevno čovječanstvo još uvijek bilo blizu oblasti duhovnih hijerarhija i moglo vidjeti s kakvim bićima se susreće, danas je mogućnost pogreške vrlo velika, a jedina zaštita od ozbiljne štete, samo je napor da se steknu predodžbe i ideje koje su prethodno navedene.

Osoba koja je sposobna pogledati u duhovni svijet u ezoteriji se naziva 'vidovnjak'. Ali samo biti vidovit nije dovoljno. Takva osoba bi mogla vidjeti ali ne i razlikovati. Onaj tko je stekao mogućnost razlikovanja bića i procesa viših svjetova naziva se 'posvećenik'. Inicijacija donosi mogućnost razlikovanja između različitih vrsta entiteta. Dakle, netko može biti vidovit po pitanju viših svjetova, ali ne mora biti posvećenik. Za stara vremena razlikovanje entiteta nije bilo osobito važno; jer kada su stare škole učinile učenike vidovitima, opasnost od pogreške nije bila velika. Trenutno, međutim, postoji visok stupanj mogućnosti pogreške. Stoga, u svim ezoterijskim treninzima, treba voditi računa na se uz sposobnost vidovitosti uvijek stječe inicijacija. Kako čovjek postaje vidovit, mora i postati sposoban razlikovati određene vrste entiteta i procesa.

Posebna zadaća: stvoriti ravnotežu između načela vidovitosti i načela inicijacije, u novije vrijeme je sve bliže i bliže silama koje vode čovječanstvo. Vodiči duhovnog školovanja nužno su na to morali obratiti pozornost početkom modernog vremena. Ezoterijsko duhovno usmjerenje, koje je prikladno za sadašnjost, stoga ima načelo uvijek uspostaviti pravi odnos između vidovitosti i inicijacije. To je postalo nužno u trenutku kad je čovječanstvo prolazilo kroz krizu u odnosu na višu spoznaju. To razdoblje je ono od trinaestog stoljeća. Oko 1250. godine, imamo doba u kojem su se ljudi najviše osjećali odsječenim od duhovnog svijeta. Vidovnjak, kada se osvrće na to doba, opaža sljedeće. Tada su najistaknutiji duhovi koji su težili nekom višem znanju mogli sebi reći: 'Ono što naš razum, naš intelekt, ono

što naše duhovno znanje može pronaći, ograničeno je na svijet koji nas okružuje kao fizički; s našim ljudskim istraživačkim i kognitivnim sposobnostima ne možemo dosegnuti duhovni svijet; o tome znamo samo zato jer smo preuzeli podatke koje su nam ostavili ljudi iz prošlosti'. To je bilo vrijeme pomračenja izravnog duhovnog uvida u više svjetove. Postoji dobar razlog da je to rečeno u vrijeme kada je cvjetala skolastika.

Okolo 1250. godine bilo je vrijeme kada su ljudi bili prisiljeni utvrditi granicu između onoga, u što su morali vjerovati na temelju dojma koji su na njih ostavile predane tradicije, i onoga što su mogli sami shvatiti. Ovo potonje je ostalo ograničeno na fizički osjetilni svijet. A onda je došlo vrijeme kada je bilo sve više prilika za ponovno dobivanje uvida u duhovni svijet. Ali ova nova vidovitost je drugačije vrste od one stare, koja je u biti izumrla 1250. Za novi oblik vidovitosti zapadni je ezoterizam morao postaviti strogi princip da inicijacija mora voditi otvaranju duhovnih ušiju i duhovnih očiju. To je poseban zadatak ezoterijskog trenda koji ulazi u europsku kulturu. Kako se bližila 1250. godina, započela je nova vrsta vođenja prema nadosjetilnim svjetovima.

Ovo vodstvo su pripremili duhovi koji su stajali iza vanjskih povijesnih događaja u to vrijeme, i koji su, stoljećima ranije, izvršili pripreme za ono što je postalo neophodno za ezoterno školovanje, zbog uvjeta koji su prevladavali 1250. godine. Ako se izraz 'moderni ezoterizam' ne zloupotrijebi, može se primijeniti na duhovni rad tih vrlo visoko razvijenih osobnosti. Ako se riječ 'moderna ezoterija' ne zlorabi, može se primijeniti za duhovni rad ovih visoko razvijenih osobnosti. Vanjska povijest o njima ne zna ništa. Ali ono što su oni činili bilo je vidljivo u svakoj kulturi koja se na Zapadu razvila od trinaestog stoljeća.

Važnost godine 1250. za duhovni razvoj čovječanstva postaje posebno jasna kada se uzme u obzir rezultat vidovitih istraživanja, koji se ogleda u sljedećoj činjenici. Čak i oni pojedinci koji su dosegli visoku razinu duhovnog razvoja u prethodnim inkarnacijama i koji su se reinkarnirali oko 1250. godine, morali su na neko vrijeme iskusiti potpuno zamagljivanje izravnog uvida u duhovni svijet. Potpuno prosvijetljeni pojedinci bili su odsječeni od duhovnog svijeta i o njemu su mogli nešto znati samo iz sjećanja prethodnih inkarnacija. Tako se vidi kako je od tog vremena postalo neophodno da se pojavi novi element u duhovnom vodstvu čovječanstva. To je bio element pravog modernog ezoterizma. Samo kroz ovo možemo stvarno razumjeti kako ono što zovemo Kristov impuls, može intervenirati u vođenju cijelog čovječanstva, i također i pojedinog ljudskog bića, u svim prilikama.

Od otajstva Golgote do intervencije moderne ezoterije leži prvo razdoblje djelovanja Kristovog principa u ljudskim dušama. U to su vrijeme ljudi nesvjesno upijali Krista u izvjesnoj mjeri kao višu duhovnu silu, da bi kasnije, kad su bili prisiljeni svjesno Ga upijati, činili razne pogreške i

završavali u labirintu, u smislu razumijevanja Krista. Može se pratiti kako se u ranim danima kršćanstva Krist princip smjestio u podređene ili niže sile duše. Zatim je došlo novo doba u kojem ljudi sadašnjosti još uvijek stoje. Da, u određenom pogledu, oni su tek na početku razumijevanja Krist principa za više sposobnosti duše. U daljnjem tijeku ovog izlaganja, pokazat će se da pad nadosjetilnog znanja, sve do trinaestog stoljeća, i njegovog sporog oživljavanja od tog vremena, koincidira s intervencijom Kristovog impulsa u ljudsku evoluciju.

Tako se moderna ezoterija može shvatiti kao uzdizanje Kristovog impulsa do pokretačkog elementa, u vođenju onih duša koje, u skladu s uvjetima suvremenog razvoja, žele steći znanje o višim svjetovima.

Treće predavanje

Kopenhagen, 8. lipnja 1911

Sukladno gore rečenom, duhovno vođenje u tijeku ljudske evolucije možemo potražiti u bićima koja su svoju ljudskost prošla tijekom prethodne inkarnacije planeta Zemlje - tijekom razdoblja starog Mjeseca. Ovom smjeru suprotstavlja se drugi, koji ometa prvi, a opet ga u određenom pogledu ponovno promiče, što provode bića koja nisu dovršila vlastiti razvoj tijekom razdoblja Mjeseca. To ukazuje na vodeća bića koja stoje izravno iznad čovjeka. Na ona koja vode naprijed, kao i na ona koja to promiču stvarajući otpor, i time jačajući i konsolidirajući sile koje proizlaze iz bića koja teže naprijed, dajući im težinu i karakter. U smislu kršćanske ezoterije, ove dvije klase nadljudskih bića mogu se nazvati anđelima (Angeloi). Iznad ovih bića u uzlaznom redoslijedu ranga su ona iz viših hijerarhija, arhanđeli, arhaji, i tako dalje, koja također sudjeluju u upravljanju čovječanstvom.

Unutar klasa ovih različitih vrsta entiteta postoje svi mogući stupnjevi savršenstva. Naprimjer, u kategoriji Angeloi, na početku naše sadašnje zemaljske evolucije postoje oni koji su najviši, dok su drugi manje razvijeni. Ovi prvi su otišli daleko iznad minimuma svoje lunarne evolucije. Postoje sve moguće gradacije između njih i onih koji su dosegli upravo ovaj minimum, kada je završila evolucije Mjeseca i započela evolucije Zemlje. Prema tom stupnjevanju, dotična bića interveniraju u vođenju zemaljske evolucije. Tako su u egipatskom kulturnom razdoblju, vodstvo vršila bića koja su na Mjesecu postala savršenija od onih koji su bili vođe u grčko-latinskom periodu. A ovi opet bijahu savršeniji od onih koje vode u današnje vrijeme. U egipatskom kao i u grčkom razdoblju, oni koji su kasnije intervenirali u vođenju, u međuvremenu su se razvijali i tako postali zreli za vođenje napredne kulture.

Od vremena velike atlantske katastrofe razlikuje se sedam uzastopnih kulturnih epoha: prva je staroindijska kulturna epoha, a slijedi je drevna perzijska [Pod 'drevna perzijska' ne misli se na ono što se u običnoj povijesti naziva 'perzijska', već na drevnu azijsku pretpovijesnu (iransku) kulturu koja se razvila na tlu na kojem se kasnije proširilo Perzijsko carstvo.], treća je egipatsko-kaldejska, četvrta grčko-latinska, i peta je naša, koja se postupno razvijala otprilike od vremena dvanaestog stoljeća, i u kojoj smo još uvijek u sredini. Međutim, u naše vrijeme već se pripremaju rane činjenice koje će dovesti do šestog post-atlantskog kulturnog razdoblja, jer se razdoblja preklapaju. Nakon šeste epohe uslijedit će sedma. Gledajući pomnije, po pitanju vođenja čovječanstva, pokazuje se sljedeće. Samo u trećem kulturnom razdoblju, egipatsko-kaldejskom, anđeli (ili niža dhyan bića u smislu istočnjačkog misticizma) bili su do određenog stupnja nezavisni vodiči ljudi. Nije bilo tako

za drevno perzijsko razdoblje. U to vrijeme anđeli su u mnogo većoj mjeri bili pod višim vodstvom, nego tijekom egipatskog razdoblja i sve su uredili u skladu s impulsima sljedeće više hijerarhije, tako da, iako je sve bilo pod vodstvom anđela, oni sami su bili podvrgnuti upravljanju arhanđela, ili Archangeloi. A u indijskom kulturnom razdoblju, u kojem je post-atlantski život dosegao takvu visinu u duhovnom smislu kakvu nije do tada – sasvim prirodnu visinu pod vodstvom velikih ljudskih učitelja – sami arhanđeli bili su pod vodstvom arhaja u sličnom smislu, ili Prapočetaka.

Ako se prati razvoj čovječanstva od indijskog razdoblja preko drevne perzijske i egipatsko-kaldejske kulture, može se reći da su se određena bića viših hijerarhija sve više povlačila od izravnog vođenja čovječanstva. A kako je bilo u četvrtom post-atlantskom kulturnom razdoblju, grčko-latinskom? U izvjesnom smislu čovjek je postao potpuno neovisan. Vodeća nadljudska bića intervenirala su u tijek čovjekove evolucije; ali njihovo vođenje je bilo takvo, da se uzde što manje natezalo, a također su i sami duhovni vođe mogli dobiti onoliko, koliko su ljudi dobili kroz njihova djela. Otuda ta osebujna, posve 'ljudska' kultura grčko-rimskog razdoblja, u kojoj je čovjek bio prepušten sam sebi.

Sve posebnosti u umjetnosti i u državnom životu, u grčko-rimsko doba, mogu se tražiti u činjenici da je čovjek trebao, da tako kažemo, živjeti svoju jedinstvenost. Dakle, ako pogledamo unatrag u najstarija vremena kulturnog razvoja, nalazimo vodeća bića, koja su svoj razvoj do čovjeka, završila u ranijim planetarnim stanjima. Četvrta post-atlantska kulturna epoha bila je tu, da najviše od svih iskuša čovjeka. To je također bilo vrijeme kada se cjelokupno duhovno vodstvo čovječanstva moralo prilagoditi novom načinu. Ljudi sadašnjosti žive u petoj post-atlantskoj kulturnoj epohi. Vodeća bića ove epohe pripadaju istoj hijerarhiji koja je bila dominantna među starim Egipćanima i Kaldejcima. Zapravo, ista bića koja su tada vodila, ponovno počinju svoju aktivnost u naše vrijeme. Kao što je rečeno, određeni entiteti su zaostali za vrijeme egipatsko-kaldejske kulture, i manifestiraju se u osjećajima i senzacijama našeg vremena.

Napredovanje, i naprednih i nazadnih bića koja pripadaju klasi anđela (ili nižih dhyan bića) sastoji se u njihovoj sposobnosti da vode Egipćane i Kaldejce, onim osobinama koje su sami stekli u drevnim vremenima, ali koje se također i razvili kroz njihov rad vođenja. Tako progresivni Angeloi ulaze u vodstvo petog post-atlantskog kulturnog razvoja, sa sposobnostima koje su stekli tijekom trećeg, egipatsko-kaldejskog. Kroz napredak koji čine, oni za sebe stječu sasvim posebne sposobnosti. Oni su osposobljeni da dopuste da u njih teku sile koje proizlaze iz najvažnijeg bića u cijeloj evoluciji Zemlje. Da na njih djeluje Kristova sila. Ova moć nije djelovala samo na fizički svijet kroz Isusa iz Nazareta, već i na nadljudska bića u duhovnim svjetovima. Krist ne postoji samo za Zemlju, već i za ova bića. Ista bića koja su vodila

drevnu egipatsko-kaldejsku kulturu, tada nisu bila pod Kristovim vodstvom, nego su se tek od tog razdoblja podredila Njegovom vodstvu. I u tome se sastoji njihov napredak, tako da sada vode naše peto post-atlantsko kulturno razdoblje pod utjecajem Krista; slijede Ga u višim svjetovima. A zaostajanje onih bića za koje se kaže da djeluju kao snage ometanja, ono je zbog toga jer se nisu uspjela staviti pod Njegovo vodstvo, tako da nastavljaju djelovati neovisno o Kristu. Stoga će se sljedeće sve jasnije pojavljivati u kulturi čovječanstva. Postojat će materijalistička struja koju će voditi egipatsko-kaldejski duhovi koji su zaostali; ona će imati materijalistički karakter. Većina onoga što se može nazvati suvremenom materijalističkom znanošću u svim zemljama, pod tim je utjecajem. Ali istodobno se nameće druga struja koja ima za cilj osigurati da u svemu što čovjek radi, u konačnici pronade načelo Krista. Naprimjer, danas postoje ljudi koji kažu: naš se svijet u konačnici sastoji od atoma. Tko čovjeku usađuje ideju da se svijet sastoji od atoma? To su nadljudska anđeoska bića koja su zaostala tijekom egipatsko-kaldejskog razdoblja.

Što će naučiti ta bića koja su dosegla svoj cilj u staroegipatskoj-kaldejskoj kulturnoj oblasti i koja su tada upoznala Krista? Moći će potaknuti druge misli osim onih da postoje samo materijalni atomi; jer će moći podučavati da je supstanca do najmanjeg djelića svijeta prožeta Kristovim duhom. I koliko god to čudno izgledalo: u budućnosti će biti kemičara i fizičara koji neće podučavati kemiju i fiziku na način na koji se danas podučava, pod utjecajem egipatsko-kaldejskih duhova koji su zaostali, već će podučavati: materija je izgrađena u onom smislu kako je to Krist postupno uredio! – Krista ćemo pronaći sve do zakona kemije i fizike. Duhovna kemija, duhovna fizika, ono je što dolazi u budućnosti. Mnogima se to danas čini kao sanjarenje, ili još gore. Ali često je zdrav razum u vjekovima koji dolaze, ludost u vjekovima koji su prošli.

Čimbenike koji interveniraju u ljudski kulturni razvoj u tom smislu, već mogu uočiti oni koji pažljivije promatraju. Ali takva osoba također vrlo dobro zna što se, opravdano s trenutno znanstvenog ili filozofskog gledišta, može prigovoriti protiv ove tobožnje ludosti.

Iz takvih pretpostavki, također se može razumjeti što vodeća nadljudska bića imaju ispred ljudi. Post-atlantsko doba upoznaje Krista u četvrtom post-atlantskom kulturnom razdoblju, u grčko-latinskom razdoblju. Događaj Krista tijekom te epohe upada u razvoj. Ljudi su tada upoznali Krista. Nadljudska vodeća bića, s Njim su se upoznala tijekom egipatsko-kaldejskog razdoblja i probila se do Njega. Zatim, tijekom grčko-latinskog razdoblja, morala su prepustiti ljude njihovoj sudbini, da bi kasnije ponovno intervenirali u razvoj ljudi. A ako netko danas prakticira teozofiju, to ne znači ništa drugo nego priznanje činjenice da nadljudska bića koja su vodila

čovječanstvo, sada nastavljaju svoje vodstvo na takav način da su i sama pod vodstvom Krista. – Tako je i drugim bićima.

U ranom perzijskom razdoblju, u vođenje čovječanstva, bili su uključeni arhanđeli. Oni su se podložili Kristu čak i ranije nego bića koja su bila rangirana ispod njih. Za Zaratustru se može reći da je svoje sljedbenike i svoj narod usmjerio prema Suncu i rekao nešto poput: na Suncu živi veliki duh, Ahura Mazdao, koji će sići na Zemlju! – Zato što su bića iz oblasti arhanđela, koja su vodila Zaratustru, ukazala na velikog vođu Sunca, koji tada još nije sišao na Zemlju, već je tek bio krenuo tim putem, da bi kasnije izravno intervenirao u evoluciju Zemlje. I bića vodiči koja su usmjeravala velike učitelje Indijaca ukazala su im na Krista u budućnosti; jer je pogrešno misliti da ovi učitelji nisu imali predosjećaj Krista. Rekli su da je On 'iznad njihove sfere', da Ga 'nisu mogla dosegnuti'.

Kao što su anđeli u našoj petoj kulturnoj epohi ti koji nose Krista dolje u naš duhovni razvoj, tako će u šestoj kulturnoj epohi, razvoj voditi ona bića koja su vodila drevnu perzijsku kulturu. A duhovi Prapočetaka, arhaji, koji su vodili čovječanstvo tijekom staroindijskog razdoblja, u sedmoj epohi, pod Kristom, će morati voditi čovječanstvo. U grčko-latinskoj epohi Krist je sišao s duhovnih visina i objavio se u tijelu Isusa iz Nazareta. Tamo je sišao u fizički svijet. Pronaći će se u sljedećem višem svijetu kada čovječanstvo bude zrelo za to. U budućnosti Ga se ne može naći u fizičkom svijetu, već samo u sljedećim višim svjetovima. Jer ljudi neće ostati isti; oni će sazreti i naći će Krista kao što Ga je Pavao pronašao u duhovnom svijetu kroz događaj prije Damaska, u tom pogledu proročki predviđajući budućnost. I kao što su isti veliki učitelji u naše vrijeme već vodili ljude u egipatsko-kaldejskoj kulturi, tako će također oni biti i ti koji će voditi ljude u dvadesetom stoljeću do vizije Krista kako Ga je Pavao vidio. Oni će pokazati ljudima kako Krist ne samo da djeluje na Zemlji, već i produhovljuje cijeli sunčev sustav. A u sedmom kulturnom dobu reinkarnirani sveti učitelji Indije, navijestiti će veliki moćni Duh kojeg su slutili čak i u drevnoj Indiji. U to vrijeme oni su taj duh doživljavali kao Brahmana i tvrdili da je izvan njihove oblasti, u koji pravi sadržaj ulazi kroz Krista. Na ovaj način čovječanstvo će korak po korak, biti vođeno u duhovni svijet.

Govoriti na ovaj način o Kristu, kako je on vođa u sukcesiji svjetova, također i za više hijerarhije, poučava znanost, koja je ušla u našu kulturu od dvanaestog ili trinaestog stoljeća pod znakom rozenkrojčera, i koja je pokazala da je od tada to neophodno. Ako se поближе pogleda biće koje je živjelo u Palestini i koje je tada izvršilo otajstvo Golgote u ovom smislu, postaje očito sljedeće.

Do danas je bilo mnogo ideja o Kristu. Postojala je, naprimjer, ideja određenih kršćanskih gnostika iz ranih stoljeća koji su rekli: Krist, koji je živio u Palestini uopće nije bio u nikakvom fizičkom tijelu; imao je samo

prividno tijelo, etersko tijelo koje je postalo fizički vidljivo; tako da ni Njegova smrt na križu ne bi bila prava smrt, nego samo prividna, jer je bilo prisutno samo etersko tijelo. Zatim nalazimo razne svađe među sljedbenicima kršćanstva, kao što je poznata svađa između arijevacu i atanazijevaca i tako dalje, a među njima i najrazličitija tumačenja o tome što je zapravo Krist. Sve do našeg vremena ljudi imaju najrazličitije ideje o Kristu.

Znanost duha mora u Kristu prepoznati ne samo zemaljsko, već kozmičko biće. U izvjesnom smislu, čovjek je, uzet u cjelini, kozmičko biće. Živi dvostrukim životom. Život u fizičkom tijelu od rođenja do smrti, i život u duhovnim svjetovima između smrti i novog rođenja. Ako je ljudsko biće sada utjelovljeno u fizičkom tijelu, tada ono živi - jer je fizičko tijelo ovisno o uvjetima postojanja i silama Zemlje - u zavisnosti od Zemlje. Ali čovjek ne samo da apsorbira tvari i sile Zemlje, on je integriran u cjelokupni fizički zemaljski organizam, pripada mu. Ako je prošao kroz vrata smrti, onda ne pripada silama Zemlje; ali bilo bi netočno misliti da on tada ne pripada nikakvim silama, jer je tada povezan sa silama sunčevog sustava i ostalih zvjezdanih sustava. Između smrti i novog rođenja živi u kozmičkom, kao što od rođenja do smrti živi u zemaljskom carstvu. Od smrti do ponovnog rođenja on pripada kozmosu, kao što na Zemlji pripada elementima zraku, zemlji, vodi i tako dalje. Živeći život između smrti i novog rođenja, on dolazi u oblast kozmičkih utjecaja. Od planeta ne dolaze samo fizičke sile o kojima uči fizička astronomija, gravitacija i druge fizičke sile, nego i duhovne sile. I čovjek je u vezi s tim duhovnim silama kozmosa; svaka osoba na poseban način, ovisno o njenoj individualnosti. Ako je rođen u Europi, živi u drugačijoj povezanosti s toplinskim uvjetima i tako dalje, nego da je rođen u Australiji, naprimjer. Isto tako je povezan u životu između smrti i novog rođenja: jedan više s duhovnim silama Marsa, drugi s Jupitera, nešto više s onima od cijelog planetarnog sustava općenito, i tako dalje. I te su sile također one koje vraćaju čovjeka na Zemlju. Dakle, on u vrijeme prije rođenja živi u vezi sa cjelinom zvjezdanog prostora.

Sile koje vode osobu ovom ili onom roditeljskom paru, ovom ili onom području, također su određene ovim posebnim odnosima između osobe i kozmičkog sustava. Nagon, impuls, da se inkarnira ovdje ili ondje, u ovoj ili onoj obitelji, među ovim ili onim ljudima, u ovom ili onom trenutku u vremenu, ovisi o tome kako je ljudsko biće integrirano u kozmos prije rođenja.

Nekada je na njemačkom govornom području postojao izraz koji je bio izvanredno značajan, za početak čovjekova života rođenjem. Kad se čovjek rodio, govorilo se ovdje ili tamo 'postao mlad' [jung geworden]. U tome leži nesvjesna indikacija da je u vremenu između smrti i novog rođenja, čovjek najprije podređen silama koje su ga u prošloj inkarnaciji učinile starim, i da na njihovo mjesto, prije rođenja, dolaze one koje ga čine opet 'mladim'. Tako

u *Faustu*, Goethe još uvijek koristi izraz 'postao mlad u zemlji magle', gdje je 'zemlja magle' [Nebelland], stari naziv za srednjovjekovnu Njemačku.

Istina na kojoj se temelji poznavanje horoskopa, je da oni koji znaju te stvari, mogu pročitati sile pomoću kojih čovjek pronalazi svoj put u fizičku egzistenciju. Čovjeku je dodijeljen određeni horoskop, jer izražava sile koje su ga dovele u egzistenciju. Ako je, primjerice, Mars u horoskopu iznad Ovna, to znači da Mars ne propušta određene snage Ovna, da ih slabi. Čovjek je tako stavljen u fizičku egzistenciju, a horoskop je ono čime se vodi prije nego uđe u ovozemaljsku egzistenciju. Ovu stvar, koja se u naše vrijeme čini toliko slučajna, ne može se ni dotaći, a da se ne istakne da je gotovo sve što se radi u tom smjeru čisti amaterizam - pravo praznovjerje - i da je za vanjski svijet, prava znanost o tim stvarima, velikim dijelom potpuno izgubljena. Stoga temeljne stvari koje su ovdje izrečene, ne treba suditi prema onome što trenutno upitno postoji kao astrologija.

Ono što čovjeka tjera u ponovno utjelovljenje, učinkovitost je sila zvjezdanog svijeta. Kada vidovita svijest promatra ljudsko biće, ona po njegovoj organizaciji može uočiti kako je ono zapravo rezultat međudjelovanja kozmičkih sila. To sada treba ilustrirati u hipotetskom obliku, ali onom koji u potpunosti odgovara vidovitim percepcijama.

Kad biste izvadili nečiji fizički mozak i vidovito ispitali kako je izgrađen, tako da biste mogli vidjeti određene dijelove kako strše i stoje van, otkrili biste da je mozak svake osobe drugačiji. Ne postoje dvije osobe s istim mozgom. Sada zamislite da biste mogli fotografirati ovaj mozak sa cijelom njegovom strukturom, tako da imate neku vrstu hemisfere i da su svi detalji vidljivi, to bi za svaku osobu dalo drugačiju sliku. I ako ste fotografirali nečiji mozak u trenutku kada je rođen, a zatim također fotografirali nebo iznad mjesta rođenja te osobe, ta bi slika pokazala potpuno isto što i ljudski mozak. Kao što su u njemu određeni dijelovi raspoređeni, tako su i zvijezde na slici neba. Čovjek ima sliku nebesa u sebi, i svatko ima drugačiju sliku, ovisno o tome je li rođen ovdje ili ondje, u ovo ili ono vrijeme. To pokazuje da je čovjek rođen iz cijelog kozmosa.

Ako ovo imate na umu, možete također doći do ideje kako se makrokozmičko očituje u svakom pojedinačnom ljudskom biću, i polazeći od toga, dobiti ideju o tome kako se ono očituje u Kristu. Ako netko zamisli Krista, nakon Ivanova krštenja, kao da makrokozmos živi u njemu kao i u drugom ljudskom biću, dobio bi krivu ideju.

Razmotrimo prvo Isusa iz Nazareta. Ti uvjeti života bili su posebni. Početkom naše ere rođena su dva dječaka Isusa. Jedan je bio iz Natanove loze iz kuće Davidove, drugi iz Solomonove loze iz iste kuće. Ova dva dječaka nisu rođena u potpuno isto vrijeme, ali približno tako. U 'solomonskom' dječaku Isusu opisanom u Evandjelju po Mateju, utjelovljena je ista

individualnost koja je ranije živjela na Zemlji kao Zaratustra, tako da u ovom Isus djetetu iz Evanđelja po Mateju pred sobom imamo reinkarniranog Zaratustru ili Zoroastera. Dakle, kako ga Matej opisuje, individualnost Zaratustre raste u ovom Isus dječaku do dvanaeste godine. U toj godini Zaratustra napušta tijelo ovog dječaka i prelazi u tijelo drugog Isus dječaka koji je opisan u Evanđelju po Luki. Tako ovo dijete odjednom postaje sasvim drugačije. Roditelji su zaprepašteni kad ga ponovno pronađu u hramu u Jeruzalemu, nakon što je duh Zaratustre ušao u njega. Na to ukazuje činjenica da je dječak, nakon što je izgubljen i pronađen u jeruzalemskom hramu, govorio tako da ga roditelji nisu prepoznali, jer su to dijete - dječaka Natan Isusa - poznavali samo onakvog kakav je bio prije. Ali kad je počeo govoriti pismoznancima u hramu, mogao je tako govoriti, jer je u njega ušao duh Zaratustre - sve do tridesete godine ovaj duh Zaratustre je živio u mladom Isusu, koji je potjecao iz Natan loze kuće Davidove. U ovom drugom tijelu sazrio je do još višeg savršenstva. Također treba primijetiti da je neobična stvar u vezi s ovim drugim tijelom, u kojem je sada živio duh Zaratustre, bila ta što je Buda pustio da njegovi impulsi iz duhovnog svijeta zrače u njegovo astralno tijelo.

Točna je orijentalna tradicija koja kaže da je Buda rođen kao 'Bodisatva' i da se uzdigao do dostojanstva Bude te tijekom svog vremena na Zemlji, u svojoj dvadeset devetoj godini.

Asita, veliki indijski mudrac, došao je uplakan u kraljevsku palaču Budinog oca dok je Gotama Buda bio malo dijete. To je zato jer je, kao vidovnjak, vidio da će dijete ovog kralja postati Buda, i zato jer se osjećao kao starac koji nikada neće doživjeti da vidi kako Suddhodana-in sin postaje Buda. Ovaj je mudrac ponovno rođen u vrijeme Isusa iz Nazareta. To je isti onaj koji nam je u Evanđelju po Luki predstavljen kao onaj svećenik u hramu koji vidi Budu otkrivenog u dječaku Natan Isusu. I pošto je to vidio, rekao je: 'Gospodine, pusti slugu svoga da ide u miru, jer sam vidio svog gospodara!' Ono što nije mogao vidjeti u Indiji u to vrijeme, vidio je kroz astralno tijelo ovog dječaka Isusa, kao onog kojeg susrećemo u Lukinom evanđelju: Bodisatvu koji je postao Buda.

Sve je to bilo potrebno kako bi moglo nastati tijelo koje je potom na Jordanu primilo 'Ivanovo krštenje'. U to je vrijeme individualnost Zaratustre napustila tri ovoja - fizičko tijelo, astralno tijelo, etersko tijelo - tog Isusa koji je odrastao na tako kompliciran način da je u njemu mogao biti duh Zaratustre. Ponovno rođeni Zaratustra, morao je proći kroz dvije prilike za razvoj, koje su bile dane u dva Isus dječaka. Tijelo Isusa iz Nazareta stajalo je nasuprot Krstitelju, i u njemu je sada djelovala Kristova kozmička individualnost. Kod drugih ljudskih bića, kozmičko-duhovni zakoni djeluju samo na takav način da ga dovedu u život na Zemlji. Poslije se, suprotstavljaju ovim zakonima drugi, koji proizlaze iz uvjeta zemaljske

evolucije. Nakon krštenja od Ivana, u Kristu Isusu ostale su djelovati samo kozmičko-duhovne sile, bez utjecaja zakona zemaljske evolucije.

Dok je Isus iz Nazareta hodao Zemljom kao Krist Isus, u posljednje tri godine života, od tridesete do trideset treće godine u Palestini, u Njemu je neprestano djelovalo čitavo kozmičko bića Krista. Krist je uvijek bio pod utjecajem cijelog kozmosa, nikada nije napravio korak a da u njemu nisu djelovale kozmičke sile. Ono što se ovdje dogodilo s Isusom od Nazareta, bila je kontinuirano ostvarenje horoskopa; jer u svakom trenutku dogodilo se ono što se inače događa samo pri rođenju čovjeka. To je moglo biti tako, samo zato što je cijelo tijelo Natan Isusa ostalo otvoreno za utjecaj u odnosu na sveukupnost sila kozmičko-duhovnih hijerarhija koje vode našu Zemlju. Ako je na taj način cijeli duh kozmosa djelovao u Kristu Isusu, tko je onda otišao, naprimjer, u Kafarnaum, ili bilo gdje drugdje? Ono što je tamo kao biće hodalo Zemljom, sigurno je izgledalo kao svaka druga osoba. Ali sile aktivne u Njemu, bile su kozmičke sile koje su došle od Sunca i zvijezda; usmjeravale su tijelo. I prema sveukupnoj prirodi svijeta, s kojim je Zemlja povezana, događalo se sve što je Krist Isus učinio. Stoga se u evanđeljima tako često spominje blaga naznaka astroloških konstelacija za djela Krista Isusa. U Evanđelju po Ivanu, čitamo kako je Krist pronašao svoje prve učenike. Tamo se navodi: 'Bilo je oko desete ure'; jer se u toj činjenici izrazio duh cijelog kozmosa u skladu s uvjetima vremena. Takve naznake su manje jasne u drugim odlomcima Evanđelja; ali tko zna čitati evanđelja, naći će ih posvuda.

Čuda iscjeljenja bolesnika, naprimjer, treba prosuđivati s ove točke gledišta. Razmotrimo samo jedan odlomak, onaj gdje se kaže: 'Kada je Sunce zašlo, donosili su mu bolesne i on ih je liječio.' Što to znači? Zatim evanđelist skreće pozornost na činjenicu da je to iscjeljenje bilo povezano s cjelokupnom konstelacijom zvijezda, da je u odgovarajuće vrijeme postojala takva konstelacija, koja se mogla dogoditi samo kada je Sunce zašlo. Ono na što se misli, je da se tijekom tog vremena, odgovarajućim iscjeliteljskim moćima moglo izložiti nakon zalaska Sunca. Krist Isus je predstavljen kao posrednik koji spaja bolesnika sa silama kozmosa koje bi u tom trenutku mogle djelovati iscjeljujući. Te su sile bile iste one koje su djelovale kao Krist u Isusu. Ozdravljenje se događalo Kristovom prisutnošću, jer je bolesnik zbog toga bio izložen iscjeliteljskim moćima kozmosa, koje su mogle djelovati onako kako su djelovale samo u odgovarajućim prostornim i vremenskim uvjetima. Sile kozmosa djelovale su na bolesnika preko svog predstavnika, Krista.

Ali na taj način su mogle djelovati samo za vrijeme Krista na Zemlji. Tek je tada postojala takva veza između kozmičkih konstelacija i sila u ljudskom organizmu, da su se određene bolesti mogle izliječiti kada su kozmičke konstelacije djelovale na ljude kroz Krista Isusa. Ponavljanje ovih odnosa u

kozmičkoj i zemaljskoj evoluciji jednako je malo moguće, kao i drugo utjelovljenje Krista u ljudskom tijelu. Gledajući na taj način, boravljenje Krista Isusa pojavljuje se kao zemaljski izraz specifičnog odnosa između kozmosa i moći čovjeka. Zadržavanje bolesnika uz Krista, znači da je taj bolesnik Kristovom blizinom bio u takvom odnosu prema makrokozmosu da je to na njega moglo djelovati iscjeljujući.

*

Ovime su naznačena gledišta koja pokazuju kako je vođenje čovječanstva došlo pod utjecaj Krista. Ali sile koje su zaostale u egipatsko-kaldejskom razdoblju, nastavljaju raditi uz one u koje je prodro Krist. To se također pokazuje u načinu na koji se sada često zauzima stav prema evanđeljima. Pojavljuju se pisana djela koja se neobično trude pokazati da se evanđelja mogu razumjeti njihovim astrološkim tumačenjem. Na ovo astrološko tumačenje pozivaju se i najveći protivnici evanđelja, pa bi, primjerice, put arhandela Gabriela od Elizabete do Marije, trebao značiti ništa drugo nego prelazak Sunca iz zvijezda Djevice u neko drugo. To je nešto što je na neki način ispravno; samo ove misli našeg vremena na ovaj način usađuju bića koja su zaostala tijekom egipatsko-kaldejskog razdoblja. Pod takvim utjecajem, ljude se želi uvjeriti da evanđelja predstavljaju samo alegorije za određene kozmičke uvjete. Istina je da se cijeli kozmos izražava u Kristu, da se Kristov život može izraziti navođenjem pojedinačnih događaja kozmičkih odnosa koji neprestano kroz Krista djeluju u zemaljskoj egzistenciji. Stoga ispravno razumijevanje ove stvari mora voditi do potpunog prepoznavanja zemaljskog života Krista, dok okarakterizirana pogreška vjeruje, da ako se postane svjestan da je Kristov život opisan u evanđeljima izražen kroz kozmičke konstelacije, da to dokazuje da je to tretirano alegorijski i da nije bilo zemaljskog stvarnog Krista.

Ako je potrebna usporedba, moglo bi se reći: zamislite svako ljudsko biće u slici reflektirajuće kugle. Ako zamislite postavljeno sferno zrcalo, ono daje slike cijele okoline. Pretpostavimo da smo olovkom iscrtali obrise cijele okoline. Tada bi mogli uzeti ogledalo i nositi sliku bilo gdje. To bi mogao biti simbol za činjenicu da kad se rodi, čovjek nosi sliku kozmosa, i zatim učinak te slike nosi sa sobom cijeli život. No, ogledalo bi se moglo i ostaviti onakvo kakvo jest, tako da gdje god ga ponesete ono odražava cijelu okolinu. To bi bio simbol Krista od Ivanova krštenja do otajstva Golgote. Ono što se kod svake druge osobe pri rođenju ulijeva u zemaljsku egzistenciju, ulijevalo se u Krista u svakom trenutku. A kada je misterij na Golgoti bio dovršen, ono što je zračilo iz kozmosa prešlo je u duhovnu supstancu Zemlje, i od tog vremena bilo je povezano s duhom Zemlje.

Kada je Pavao postao vidovit pred Damaskom, mogao je prepoznati da je ono što je prije bilo u kozmosu, prešlo u duh Zemlje. Svatko tko može unijeti svoju dušu da ponovno proživi događaj pred Damaskom, moći će se u to

uvjeriti. U dvadesetom stoljeću pojavit će se prvi ljudi koji će događaj Pavlova Krista doživjeti duhovno.

Dok su do sada ovaj događaj mogli doživjeti samo oni ljudi koji su stekli vidovite moći putem ezoterijskog treninga, u budućnosti će kroz prirodni razvoj čovječanstva, biti moguće za napredne duše da Krista vide u duhovnoj sferi Zemlje. To će - kao naknadno proživljavanje događaja u Damasku - za neke ljude biti moguće od određene točke u dvadesetom stoljeću; zatim će se njihov broj povećavati sve dok to ne postane prirodna sposobnost ljudske duše u dalekoj budućnosti.

*

Ulaskom Krista u evoluciju Zemlje, ovoj evoluciji je dan potpuno novi zamah. Vanjske povijesne činjenice također pokazuju izraz toga. U ranim danima post-atlantske evolucije, ljudi su jako dobro znali da iznad nas ne postoji samo fizički Mars; već je ono što vidimo kao Mars ili Jupiter, izraz duhovnih bića. U razdoblju koje je slijedilo to je gledište potpuno zaboravljeno. Po mišljenju ljudi, nebeska su tijela samo tijela koja se procjenjuju prema fizičkim uvjetima. I u Srednjem vijeku, ljudi su od zvijezda vidjeli samo ono što oči mogu vidjeti: sferu Venere, sferu Sunca, Marsa i tako dalje, do sfere zvijezda stajačica; a onda je došla osma sfera, poput plavog, čvrstog zida iza. Zatim je došao Kopernik i razbio gledište da samo ono što osjetila vide može biti mjerodavno. – Današnji znanstvenici sigurno mogu reći: pojave se takve zbunjene glave koje tvrde da je svijet maya, da je iluzija, i da treba gledati u duhovni svijet da bi se spoznala istina, a prava znanost je ona koja se drži i bilježi ono što kažu osjetila. – Ali kada su astronomi vjerovali samo svojim osjetilima? Nekada, postojala je znanost astronomije, protiv koje se danas vodi borba!

Kada je Kopernik počeo razmišljati o tome što postoji u kozmosu izvan osjetila, tada je započela moderna astronomija kao znanost. I tako je doista u svim područjima znanja. Sve u svemu, gdje god se pojavila znanost u modernom smislu, ustala je protiv privida osjetila. Kao što je Kopernik izjavio: ono što vidiš je maya, osloni se na ono što ne vidiš!, tada je ono što je prepoznato kao takvo postalo znanost. Tako bi se predstavnicima današnje znanosti moglo reći: vaša znanost je postala 'znanost', tek kad se više nije htjela oslanjati na osjetila.

Giordano Bruno se pojavio kao filozofski tumač Kopernikova učenja. Pogledao je u kozmos i proglasio: ono što se zvalo granica prostora, ono što je predstavljeno kao osma sfera, koja sve prostorno ograničava, nije granica. To je maya, privid; jer je u kozmičkom prostoru izliven bezbrojni broj svjetova. Ono za što se ranije vjerovalo da je granica prostora, sada je postala granica čovjekova osjetilnog svijeta. Usmjeri svoj pogled dalje od

osjetila: ako više ne vidiš svijet samo onako kako ga pokazuju osjetila, tada ćeš prepoznati i beskonačnost.

Iz ovoga je vidljivo da je tijek evolucije takav da je čovjek krenuo od izvornog duhovnog pogleda na kozmos i da ga je tijekom vremena izgubio. Njegovo mjesto zauzelo je čisto osjetilno poimanje svijeta. Tada je u razvoj ušao Krist impuls. Time se čovječanstvo dovodi do ponovnog utiskivanja duhovnog u materijalističko gledanje. U trenutku kada je Giordano Bruno razbio okove osjetila, Krist evolucija je toliko uznapredovala, da je snaga duše koju je zapalio Krist impuls, u njemu mogla biti aktivna. To ukazuje na puni značaj toga što se Krist smjestio u cjelokupnu ljudsku evoluciju. Na čijem početku, čovječanstvo danas stoji.

Što je cilj znanosti duha?

Ona dovršava rad Giordana Bruna i drugih, za vanjsku fizičku znanost, govoreći: maya, iluzija, to je ono što vanjska znanost može razaznati. Kao što su ljudi prije gledali sve do 'osme sfere' i vjerovali da je prostor ograničen, tako je i današnje razmišljanje takvo da ljudi vjeruju da su zatvoreni između rođenja i smrti. Ali znanost duha širi pogled dalje od rođenja i smrti.

U ljudskoj evoluciji postoji kontinuirani niz koji se može prepoznati kroz takve ideje. I u pravom smislu riječi, ono što su Kopernik i Giordano Bruno učinili za prostor kao prevladavanje osjetilima percipiranog, proizašlo je iz te duhovne struje, koju sada slijedi i moderna znanost duha ili teozofija. Ono što bi se moglo nazvati novijim ezoterizmom, imalo je misteriozan učinak na Kopernika, Bruna, Keplera i druge. Stoga oni koji danas stoje na tlu Giordana Bruna i Kopernika, i ne žele prihvatiti teozofiju, želeći se držati osjetila, nisu vjerni vlastitoj tradiciji. Ali znanost duha pokazuje: baš kao što je Giordano Bruno probio plavi nebeski svod, ova znanost za čovjeka probija granice rođenja i smrti, pokazujući kako makrokozmički čovjek, živi u fizičkoj egzistenciji, i kroz smrt ponovno ulazi u makrokozmičku egzistenciju. I ono što je ograničeno u svakom pojedinom čovjeku, to u velikim neograničenim razmjerima vidimo u predstavniku kozmičkog duha, u Kristu Isusu. I impuls koji je Krist dao, mogao je dati samo jednom. Samo jednom se cijeli kozmos mogao odraziti na ovaj način; jer konstelacija kakva je tada postojala više se neće vratiti. Da bi mogla dati impuls na Zemlji, ova konstelacija je morala djelovati kroz ljudsko tijelo. Koliko god bilo istina da se ta ista konstelacija neće pojaviti drugi put, toliko je istina i da se Krist došao utjeloviti samo jednom. Samo kad se ne bi znalo da je Krist predstavnik cijeloga kozmosa i samo kad se ne bi mogao probiti put do te ideje Krista, čiji su elementi dani kroz znanost duha – tek tada bi se moglo držati da bi se Krist na Zemlji mogao pojaviti više puta.

Ovo pokazuje kako iz suvremene znanosti duha, ili teozofije, proizlazi ideja o Kristu, koja čovjeku na obnovljen način, prikazuje njegov odnos s

makrokozmosom. Uistinu, da bismo istinski upoznali Krista, potrebne su one snage nadahnuća, koje se sada pojavljuju kroz drevna egipatska i kaldejska nadljudska bića, i sama predvođena Kristom. Takvo novo nadahnuće je potrebno, nadahnuće koje su veliki ezoterici Srednjeg vijeka pripremali od trinaestog stoljeća naovamo, i koje sada mora sve više prodirati u javnost. Ako se, u smislu ove znanosti, čovjek u svojoj duši na pravi način pripremi za spoznaju duhovnog svijeta, tada može vidovito čuti, vidovito vidjeti, ono što otkrivaju drevne kaldejske i egipatske moći, koje su sada postale vodiči pod vodstvom Krista. Ono što će čovječanstvo jednog dana dobiti, moglo se pripremiti samo u prvim kršćanskim stoljećima do našeg vremena. Stoga možemo reći: u budućnosti će u srcima ljudi živjeti ideja o Kristu, takve veličine koja se ne može usporediti ni s čim što je čovječanstvo do sada vjerovalo da prepoznaje. Ono što je nastalo kao prvi poticaj kroz Krista i zaživjelo kao predodžba o Njemu sve do danas – čak i među najboljim predstavnicima Krist načela – samo je priprema za stvarnu spoznaju Krista. Bilo bi vrlo čudno, ali moglo bi se dogoditi, da se onima koji na Zapadu tako izražavaju Krist ideju, predbaci da ne stoje na tlu kršćanske tradicije Zapada. Jer ova kršćanska tradicija Zapada nipošto nije dovoljna za razumijevanje Krista u neposrednoj budućnosti.

Polazeći od pretpostavki zapadnog ezoterizma, može se vidjeti kako u duhovno usmjeravanje čovječanstva teče ono što se može u pravom smislu nazvati, vodstvo koje dolazi od Krist impulsa. Ono što se pojavljuje kao novija ezoterija polako će teći u ljudska srca; a duhovno vodstvo čovjeka i čovječanstva će se sve više vidjeti u takvom svijetlu. Zamislite kako je Kristov princip prvi put ušao u srca ljudi kada je Krist hodao Palestinom u tijelu Isusa iz Nazareta. Tamo su ljudi, koji su se postupno predavali fizičkom svijetu, mogli primiti impuls koji je odgovarao njihovoj percepciji. Kasnije je taj isti impuls djelovao kroz nadahnuće novije ezoterije na takav način, da su duhovi poput Nikole Kuzanskog, Kopernika, Galileja mogli biti nadahnuti, tako da je Kopernik, naprimjer, mogao ustvrditi: osjetilne pojave ne mogu dati istinu u solarnim sustavima; ako netko želi pronaći istinu, mora potražiti iza osjetilne pojave. – U to vrijeme ljudi još nisu bili zreli, čak ni duhovi poput Giordana Bruna, da se svjesno integriraju u noviju ezoternu struju; duh te struje morao je u njima biti aktivan nesvjesno. Giordano Bruno je veličanstveno i snažno objavio: 'Kada čovjek nastane rođenjem, to je makrokozmičko koje se koncentrira kao monada, a kada čovjek prolazi kroz smrt, monada se ponovno širi; ono što je bilo koncentrirano u tijelu širi se u kozmosu, da bi se opet skupilo i ponovno proširilo u drugim stanjima egzistencije'. U to je vrijeme Bruno izrazio snažne koncepte koji su posve u skladu s modernom ezoterijom, iako mucavim jezikom.

Duhovni utjecaji koji vode čovječanstvo, ne moraju djelovati zato jer ih je čovjek svjestan. Naprimjer, stavili su Galilea u katedralu u Pisi. Tisuće su ondje vidjele staru crkvenu lampu, ali je nisu vidjeli kao Galileo. Vidio je

kako se crkvena svjetiljka njiše, i usporedio je vrijeme njihanja s otkucajima vlastitog pulsa. Tako je otkrio da se crkvena svjetiljka njiše u pravilnom ritmu, sličnom ritmu pulsa. Iz toga je zatim pronašao 'zakone njihala' u smislu moderne fizike. Svatko tko je upoznat s današnjom fizikom, zna da to ne bi bilo moguće bez principa Galileja. – Na taj je način djelovalo ono koje se sada pojavljuje kao znanost duha; Galileo je postavljen u katedrali u Pisi ispred crkvene svjetiljke koja se njiše, i moderna fizika je dobila svoje principe. Tako na tajanstven način vodeće duhovne sile čovječanstva djeluju na misteriozan način.

Sada se približavamo vremenu kada bi i ljudi trebali postati svjesni ovih vodećih sila. Čovjek će sve više razumjeti ono što se mora dogoditi u budućnosti, ako ispravno razumije ono što kao moderna ezoterija ima učinak nadahnuća, i što pokazuje da su ista duhovna bića na koja su ukazivali stari Egipćani kada su ih Grci pitali o njihovim učiteljima, da će ta ista bića, koja su tada vladali kao bogovi, sada ponovno vladati, ali sada podložni Kristovom vodstvu. Sve će više ljudi osjećati kako mogu uskrsnuti ono što je bilo pretkršćansko, u višem sjaju i stilu, na višoj razini. – Svijest koja je danas nužna, a koja mora biti ojačana svijest, trebala bi biti visoka dužnost i odgovornost prema spoznaji duhovnog svijeta, koja može ući u našu dušu samo ako se zadatak znanosti duha shvati u naznačenom smislu.